

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

VOLNÝ ČAS DĚTÍ

SPARE TIME OF CHILDRENS

Bakalářská práce: 12-FP-KSS-1027

Autor:

Věra Ráczová

Podpis:

Adresa:

Štyrsova 444/50

29301 Mladá Boleslav

Vedoucí práce: Mgr. Jana Pittnerová

Konzultant:

Počet

Stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
60	8	0	4	16	2

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Věra Ráczová**
Osobní číslo: **P10000056**
Studijní program: **B7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Speciální pedagogika pro vychovatele**
Název tématu: **Volný čas dětí a mládeže**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Cílem je analyzovat zájmovou činnost dětí v domě dětí a mládeže.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazování, analýza spisové dokumentace

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

EYEROVÁ, Linda, EYER, Richard, 2007. Jak naučit děti hodnotám. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-275-1.

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina, 2011. Pedagogické ovlivňování volného času. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2008. Co děti nejvíc potřebují. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-504-2.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2007. Co, kdy a jak ve výchově dětí. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-325-3.

ŘÍČAN, Pavel, 2006. Cesta životem. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-124-7.

SAK, Petr, SAKOVÁ, Karolína, 2004. Mládež na křižovatce. 1. vyd. Praha: Svoboda servis. ISBN 80-86320-33-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Pittnerová

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

1. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Volný čas dětí

Jméno a příjmení autora: Věra Ráczová

Osobní číslo: P10000056

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne:

Věra Ráczová

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Janě Pittnerové za ochotné, podnětné a trpělivé vedení při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat všem svým spolupracovnícům za veškerou podporu a mé poděkování patří celé mé rodině a mým dětem, které mě ve studiu po celou dobu podporovaly.

Název bakalářské práce: Volný čas dětí

Jméno a příjmení autora: Věra Ráczová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2012/2013

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jana Pittnerová

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala volným časem dětí, tráveným ve středisku volnočasových aktivit. Cílem bylo analyzovat zájmovou činnost v domě dětí a mládeže (DDM), především v zájmových útvarech. Cílem práce bylo dále blíže zjistit a analyzovat důvody, pro které si je v Domech dětí a mládeže jejich členové vybírají a na kolik o jejich výběru a přihlášení rozhodují rodiny dětí. Kdo je do zájmového útvaru přihlašuje, jestli se děti rády do zájmových útvarů nadále vrací a jestli si myslí, že svůj zájem mohou uplatnit v budoucím povolání. Pro potřeby této práce jsme si vybrali Dům dětí a mládeže v Mladé Boleslavi. Bakalářská práce má za úkol zmapovat zájmy dětí metodou analýzy spisové dokumentace daného DDM a metodou dotazování dětí, které jsou přihlášeny do zájmových útvarů DDM. Základní formální uspořádání je rozčleněno na část teoretickou a empirickou. Část teoretická objasňovala základní terminologii a charakteristiku volného času a přináší informace spojené se specifiky trávení volného času a jeho významem. Dále, nástin rozsahu práce a činností DDM. V empirické části byly stanoveny hypotézy, které směřovaly do oblasti organizace volného času dětí. Hlavní metodou průzkumného šetření bylo dotazníkové šetření a analýza spisové dokumentace.

Klíčová slova: děti, volný čas, zájem, zájmový útvar, zařízení pro volný čas, pravidelná zájmová činnost.

Thesis topic:Spare time of childrens

Author: Věra Ráčzová

Academic year of thesis submission: 2012/2013

Thesis lecturer: Mgr. Jana Pittnerová

Annotation:

This Bachelor's thesis deals with free time which children spend at a Centre of free time activities. The aim is to analyse the free time activities at the Centre, especially at clubs. The work also focuses on reasons why children choose specific activities at the Centres and how much the decision is influenced by the children's families, whether the children return to the clubs in the following years and whether they think that they can use their interests in their future jobs. We have chosen Children and Youth Centre in Mladá Boleslav. The Bachelor's thesis aims to map children's interests using the method of the analysis of the documentation in the Centre and the method of asking the children who are members of the clubs. The basic formal arrangement is divided into a theoretical and empirical part. The theoretical part explains basic terminology and characteristic of free time and brings information connected with possibilities of spending free time and its importance and the outline of the work and activities of the Children and Youth Centre. The Empirical part of the Bachelor's thesis shows preparation for the research and the hypothesis of there search which was conducted among the members of the Centre. It also presents detail collecting, the results of the documentation of the Centre including the result outline. The theoretical solutions are formulated in the Empirical part with interpretation of the research results and conclusion is drawn.

Keywords: children, free time, interest, club, free time centre, regular free time activity.

Name der Bakkalaurarbeit: Freizeit der Kinder

Name und Nachname der Autorin: Věra Ráczová

Akademisches Jahr der Abgabe der Bakkalaurarbeit: 2012/2013

Leiter der Bakkalaurarbeit: Mgr. Jana Pittnerová

Annotation:

Die Bakkalaurarbeit beschäftigt sich mit der Freizeit der Kinder, die im Freizeitzentrum verbracht wird. Das Ziel ist die Freizeitaktivitäten der Kinder in einem Kinder- und Jugendhaus zu analysieren. Es wird hauptsächlich die Beschäftigung der Kinder in Interessengruppen untersucht. Es werden näher die Gründe ermittelt, warum sich die Kinder für dieser Gruppen entscheiden, und es wird auch besprochen, in wie weit die Familien der Kinder über die Wahl und Anmeldung der Kinderentscheiden, wer die Kinder in die Gruppen anmeldet, ob die Kinder in den nächsten Jahren in die Interessenabteilungen gerne zurück kommen und ob sie denken, dass sie ihre Interesse in einem zukünftigen Beruf anwenden können. Für den Bedarf dieser Arbeit haben wir das Kinder – und Jugendhaus in Mladá Boleslav gewählt. Die Bakkalaurarbeit hat die Aufgabe die Interessen der Kinder durch die Methode der Analysis der Schriftdokumentation des gegebenen KJH und durch die Methode der Befragung der Kinder zu analysieren, die in den Interessengruppen des KJH angemeldet sind. Die Arbeit ist in einen theoretischen und einen empirischen Teil eingeteilt. Der theoretische Teil erklärt die primäre Terminologie und Charakteristik der Freizeit und enthält Informationen, die mit den Besonderheiten der Freizeitgestaltung und ihrer Bedeutung im Zusammenhang stehen. Danach werden der Arbeitsumfang und die Tätigkeiten des KJH erläutert. Der empirische Teil der Bakkalaurarbeit beschreibt die Vorbereitung der Forschungsuntersuchung und die Hypothesen der Untersuchung. Diese wurde direkt unter den Mitgliedern der Interessengruppen des KJH durchgeführt. Es wird auch die Datenaufnahme, die Ergebnisse der Schriftdokumentation des KJH und eine Übersicht der ermittelten Ergebnisse angegeben. In dem empirischen Teil sind die theoretischen Ausgangspunkte formuliert. Diese werden in den Auswertungen der Ergebnisse der kleineren Forschungsuntersuchung und in der Abschlussformulierung interpretiert.

Die Schlüsselwörter: die Kinder, der Freizeit, das Interesse, die Interessenabteilung, die Institution für Freizeit, die regelmäßige Interessenaktivität

Obsah

Úvod.....	11
Teoretická část	12
1 Volný čas	12
1.1 Čas.....	12
1.2 Člověk a společnost.....	12
1.3 Problematika volného času	13
1.4 Nuda	13
2 Věda o volném čase.....	14
2.1 Funkce a cíle výchovy ve volném čase	15
2.1.1 Podmínky a prostředky výchovy ve volném čase	16
2.2 Prostory a prostředí	16
2.3 Podněty.....	17
3 Subjekty pracující s dětmi v jejich volném čase	18
3.1 Zařízení pro volný čas	18
3.2 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání	18
3.2.1 Školní družina.....	18
3.2.2 Školní klub	19
3.2.3 Střediska volného času	19
3.2.4 Děti a mládež jako účastníci volnočasových aktivit	20
4 Další účastníci volnočasových aktivit	20
4.1 Zdravá rodina, rodiče, příbuzní	21
4.2 Školní věk dítěte.....	22
4.3 Pracovníci volného času.....	22
4.3.1 Osobnost vychovatele, pedagoga volného času a jeho charakteristika	23
5 Zájmy a záliby dětí a mládeže	24
5.1 Volné odpoledne školáka	25

5.2	Zájem, nadání, tvořivost.....	27
5.2.1	Zájmová činnost	27
5.2.2	Kategorie zájmových činností	28
5.2.3	Dělení zájmových činností dle pedagogů.....	29
5.3	Motivování	31
5.4	Současná zájmová činnost dětí.....	31
	Empirická část.....	33
6	Cíl průzkumu a formulace hypotéz	33
6.1	Metody a techniky průzkumu.....	33
6.1.1	Nestandardizovaný dotazník	33
6.1.2	Analýza spisové dokumentace	34
6.1.3	Charakteristika zkoumaného vzorku	34
7	Vyhodnocení výsledků průzkumového šetření	35
7.1	Vyhodnocení výsledků průzkumového šetření dotazníkem	35
7.2	Vyhodnocení výsledků analýzy spisové dokumentace	51
8	Vyhodnocení hypotéz	54
9	Závěr.....	56
9.1	Navrhovaná opatření do praxe	57
	Seznam literatury a použitých zdrojů:	58
	Seznam příloh	59
	Seznam grafů.....	59
	Seznam tabulek	59
	Seznam zkratk	60
	Přílohy.....	
	Příloha č. 1	
	Příloha č. 2	

Úvod

Autorka bakalářské práce pracuje v dnešní době jako učitelka na Základní škole praktické a speciální v Mladé Boleslavi. Dříve však pracovala v Domě dětí a mládeže (dále jen DDM) jako externí pracovník a nakonec se stala interním pedagogickým pracovníkem, kde pracovala téměř pět let jako vedoucí oddělení estetiky. Naše společnost, děti a rodiče a nakonec i sama autorka si prošla od té doby dvacetiletým přerodem. Výběr tématu její bakalářské práce byl usnadněn nejen znalostí prostředí, ale i znalostí práce s dětmi v zájmových útvarech.

Práce se proto zabývá činnostmi, které děti v Domě dětí zajímají s ohledem na jejich věk, pohlaví a doporučení rodičů. Střediska volnočasových aktivit mají v naší společnosti významné postavení s ohledem na smysluplné volnočasové aktivity dětí a mládeže.

Hlavní cílem této bakalářské práce je analyzovat důvody proč si děti zájmové útvary v Domě dětí a mládeže vybírají, co je vede k tomu, aby do zájmového útvaru pravidelně docházely. Zdali se tohoto výběru zúčastňují rodiče a rodinní příslušníci, co tyto děti dělají ve svém volném čase nejraději a jak jsou v zájmovém útvaru spokojené.

Přítom hlavní metodou získávání dat je šetření nestandardizovaným dotazníkem a dále studium dokumentace DDM.

Práce je rozdělena na dvě základní části, teoretickou a empirickou. Teoretická část je řazena do kapitol, které se zabývají základními informacemi o volném čase dětí a dospělých, o důležitosti smysluplného a naplňujícího trávení volného času dětí. Sleduje rozvoj talentu, zájmů a tvořivosti.

Empirická část je zaměřena na samotné průzkumové šetření, které směřuje k vytyčenému cíli bakalářské práce. Průzkumové šetření je sondou do problematiky volnočasových aktivit, které jsou dětem nabízeny v konkrétním DDM.

Doufáme, že získané poznatky napomohou k zlepšení metod práce všech DDM a osvětlí způsob trávení volného času dětí a důvody, které vedly děti k výběru zájmových útvarů v Domě dětí a mládeže v Mladé Boleslavi.

Teoretická část

1 Volný čas

1.1 Čas

Čas je vyčerpatelná veličina a má různé stránky. Čas můžeme vnímat jako míru vědeckého poznání, jako čas biologický, sociální, kosmický, jako čas vyměřený pro život a jeho období a čas jako dobu komunikace. Čas je základní dimenze a jistota celého lidského života. V tomto čase se člověk sejde s různými pozitivními i negativními vlivy, které jeho život různě stimulují, s výsledky těchto stimulací se musí člověk trvale vyrovnávat. Člověk by měl usilovat o to, aby svůj čas prožil co nejlépe, to znamená, aby byl aktivní. Základním dělením času člověka je dělba na čas pracovní a volný. Někdy se používá i termín čas polovolný, který zahrnuje čas hraničící s časem povinným a vázaným. Tyto aktivity, přes určitou míru povinnosti, přinášejí lidem radost a zároveň užitek (ruční práce, kutilství, zahrádkaření). Způsob trávení volného času se různě ve společnosti diferencuje a proniká mezi společenství lidí a stále více je určujícím a vytvářejícím faktorem pro všestranný rozvoj osobnosti, formování společenských vztahů i uplatnění v dospělosti, avšak je založen na dobrovolnosti a volitelnosti v rozhodování o účasti (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 10–11).

1.2 Člověk a společnost

Každý člověk svým zrozením vstupuje do společnosti lidí, ve které poznává různá prostředí, účastní se společenských dějů, získává praktické zkušenosti a spojuje je s teoretickými znalostmi. S těmito poznatky vstupuje do života a rozvíjí si nové zájmy a potřeby (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 7).

Životní cíle každého z nás jsou jistým zhodnocením promítnutím hodnot společnosti. Realizací svých životních cílů se naplňuje budoucnost společnosti. Tento základní životní směr ukazuje i motivační sílu každé generace a populace (Sak, Saková 2004, s. 160).

Volný čas lze spotřebovat, věnovat, spořit i promrhat. Způsoby, jak jej trávit promyšleně a cílevědomě znamená jeho využití i s ohledem na budoucnost nejen dospělé populace, ale

především se týkají volného času dětí a mládeže. Naplňování volného času hodnotnými činnostmi, anebo naopak nicneděláním jsou dva zásadní protipóly.

1.3 Problematika volného času

Volný čas je dobou lidského života, která nemá povahu pracovní, jako je návštěva škol a zaměstnání, a čas vázaný, v kterém zahrnujeme dobu pro biologicko-fyziologické potřeby člověka, jako je spánek, jídlo a hygiena. Stejně tak to je čas určený pro chod rodiny, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, která má pro člověka sebeurčující a sebe utvářející funkci (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 10–11).

Úplný rozsah významu volného času roste na základě demografického a sociálního vývoje současného lidstva, jehož výchozím faktorem je růst světové populace (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 30).

1.4 Nuda

Doba, která je volnou do té míry, že nevíme, co v ní dělat, se nazývá nuda. S narůstajícím volným časem (zkracování pracovní doby, ušetřeným spotřebiči, automobily, širokou škálou služeb atd.) také vzrůstá problém, jak tento čas využít smysluplně. Konzumní společnost nabízí především pasivní sledování televizní produkce s nekonečnými seriály, které u mnoha lidí suplují vlastní životní prožitky. I některé další nabízené činnosti ke kompenzaci nudy zcela neplní svou funkci, neboť nezpůsobují hlubší emoce, nepodněcují fantazii ani rozumné uvažování. Často je jen okamžitým vzrušením bez následků. Lidé mohou cítit pocit prázdnoty a hledají jiné způsoby, jak nudu překonat. Může to být i užívání drog či pití alkoholu.

Společnost, jak ji známe, má pro nás tzv. modely chování k prožití volného času, které však nemají důležitý hlubší smysl a zůstanou na povrchu, nedotknou se lidského nitra. Tyto vzory proto za čas selžou, opotřebují se a opět nastává možnost úniku k nežádoucím aktivitám, jejichž příkladem je až destruktivní násilí. Mírnější formou vytržení z nudy je sledování informací o tragédiích typu katastrof, nehod a násilných činech v médiích bez jakéhokoliv citového zaujetí.

Autoři Hájek, Hofbauer, Pávková (2011, s. 12) uvádějí, že *nuda bývá označována jako chronická deprese nebo depresivní nuda, maskovaná deprese, „směřící se deprese“, u mladé*

generace „nevědomá deprese“, nebo také neurotická deprese (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 12).

Podle toho, jak si s nudou populace dokáže poradit, ji můžeme rozdělit do tří skupin. Lidé, kteří jsou činorodí a nenudí se. Lidé, kteří si svou nudu a prázdnotu uvědomují, a lidé, kteří nejsou schopni reagovat na žádné podněty a jsou „nemocní nudou“. Celý problém nám nezapřičiňuje množství volného času, ale jeho naplnění nějakou smysluplnou činností (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 12).

2 Věda o volném čase

Věda o volném čase a pedagogika volného času jsou poměrně mladé obory, které se rychle rozvíjejí. Věda o volném čase zkoumá vznik volného času a podmíněnost ve společenském kontextu, rozsah a následek jeho trávení u mladé generace. Pedagogika volného času se zabývá obsahem, koncepcemi, zhodnocováním, výchovným působením a institucemi. Společně zprostředkovávají ucelené poznání systému aktivit a institucí volného času (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 14).

Aktivita a instituce volného času jsou součástí sociální struktury a ve společenském systému platí za prvky poměrně stálé. Důležitá jsou hlediska struktury účastníků, jako je majetek, třídní a profesní rozložení i zdravotní a národnostní struktura. Tito účastníci jsou vedeni snahou o optimální uspokojování svých potřeb v rámci svého volného času, ale i s určitými požadavky a respektováním prostředí.

Systém volnočasových aktivit a institucí je rovněž součástí politického uspořádání společnosti a mechanismu řízení celospolečenských procesů, které přispívají k jeho rozvoji. Působení státu na děti a mládež je zejména v rovině podpory a ochrany (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 13). Nutno říci, že pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže nepopisuje pouze způsoby a realizaci aktivit, ale nalézá a předkládá různá inspirativní řešení, která jsou použitelná v pedagogické praxi, přičemž se ale pevně drží charakteristiky volného času, což je volitelnost a dobrovolnost.

Pedagogické zhodnocování volného času je specifickou součástí výchovného systému výchovy a vzdělávání a vychází z poznání a rozvoje svých několika částí, kterými jsou

především prostory, prostředí a zařízení, účastníci jako zájemci o všechny volnočasové aktivity a také ti, kteří na ně působí. Dále jsou to tendence, rozsah, obsah a rozvíjení metod činnosti, které se uplatňují ve výchovné činnosti a nakonec je to pohled do budoucnosti, zhodnocování volnočasových aktivit v současné společnosti (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 15).

2.1 Funkce a cíle výchovy ve volném čase

Mimoškolní výchova a vzdělávání má své zvláštní funkce a cíle, svoje zvláštnosti podmínek, specifika prostředků a nároků na pedagogické pracovníky.

Výchovně vzdělávací funkce mimoškolní řízené činnosti jsou základním cílem a prioritou a je na ně kladen silný důraz. Můžeme hovořit o funkci zdravotní, sociální a preventivní. Spočívá především v záměrném a cílevědomém formování osobnosti. Působení výchovy ve volném čase zasahuje všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou a sociální. Uspokojuje potřeby a zájmy, ale dává možnost nalézat a objevovat specifické schopnosti a dovednosti. Tím kultivuje, usměrňuje a uspokojuje, motivuje a rozšiřuje zájmy osobností. Cílevědomost je důležitým znakem výchovy mimo vyučování.

Zdravotní funkcí myslíme činnosti, které mají za úkol podpořit, zdravý vývoj a dobrý tělesný stav vychovávaných. Patří sem umění motivovat děti a mládež k pohybovým aktivitám, střídání činností různého charakteru, ke spontánním činnostem a vedou k tomu, aby pohyb se stal běžnou součástí denního režimu. Vede ke zdravému stravování a vytváření dobrých stravovacích návyků, pitného režimu a hygienických požadavků, ev.se snaží odstraňovat zažité zlozvyky, což už můžeme zařadit do funkcí preventivních. Učí dodržování zásad bezpečnosti práce a upevňuje hygienické návyky. Sociální funkci můžeme dělit na zajištění bezpečnosti dětí v době, kdy jejich rodiče jsou v zaměstnání, na péči ubytovací, na možnosti navazovat sociální vztahy ve skupinách.

Obecně je cílem výchovy ve volném čase naučit se využít svého volného času, správně s ním hospodařit, dokázat realisticky odhadnout své síly a umět správným způsobem odpočívat a dokázat si uspořádat svůj denní režim. Výchovné cíle si musí pedagog zvolit přiměřené a stejně tak prostředky k nim (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 72–75).

S cílem výchovy ve volném čase, bychom mohli spojit termín kvalita života, nebo zkvalitnění života, který je pojmem vědeckým v sociologii i ve vědách o člověku. Kvalitu

života můžeme zhodnotit, jako souhrn životních podmínek, jako kvalitu jedincovy cesty životem a jako kombinaci objektivních a subjektivních ukazatelů (Mareš, et al. 2006).

2.1.1 Podmínky a prostředky výchovy ve volném čase

Podmínky výchovy ve volném čase mohou být označeny jako vnější a vnitřní a mají svá specifika. Vnitřními podmínkami myslíme množství příležitostí práce pedagoga volného času s různými skupinami dětí, mládeže a dospělých, jejichž individualitu by měl respektovat a dokázat s nimi pracovat, což na něj klade velké nároky.

Vnější podmínky výchovy ve volném čase je prostředí, ve kterém se tato výchova uskutečňuje. Znamená prostory s požadavky na jejich funkčnost, rozmanitá zařízení s potřebným zázemím. Výchova ve volném čase z hlediska prostředí může být zcela vázána na vybavené prostory, jinak by výchovná činnost nebyla možná (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 75).

Volný čas jedince má funkci relaxace, odpočinku, rekreace a funkci rozvojovou v různých oblastech. Volný čas jedinců v součtu je volným časem společnosti, který znamená jistou charakteristiku společnosti jako takové. Znaky a vzorce chování, kterému odpovídají hodnoty, instituce a sociální mechanismy systémově také naplňují volný čas. Společnost se proto musí snažit zabezpečit ve sféře volného času podmínky, které by přispěly k naplnění jeho potřeb a zájmů, přispěly k rozvoji jeho talentu. Jednoduchá ekonomická kalkulace odsunuje volný čas dětí na vedlejší koleje hospodaření, ale hlubším pohledem lze zjistit, že cíleně pracovat s dětmi a mládeží v jejich volném čase je efektivní a produktivní (Sak, Saková 2006, s. 59).

2.2 Prostory a prostředí

Volný čas se zhodnocuje v různých prostředích, prostorech a zařízeních, z nichž nejpodnětnějším a všestranně využitelným prostředím je příroda. Člověk přes snahu si přírodu podmanit a bojovat s ní, je přesto její neodmyslitelnou součástí, proto volnočasový pohyb, pobyt, různé sporty, spontánní i organizované činnosti s pomocí dalších „rekvizit“, či bez nich, jsou v přírodě v každém ročním období přirozené a žádoucí. Paradoxem, je že některá přírodní prostředí vytváří ve svých urbanizovaných prostředích měst lidé sami. Jsou to výseče přírody, jako parky, lezecké stěny, trvalá lanová centra, umělé jeskyně, vodní plochy a bazény a také

například zoologické a botanické zahrady, chovatelské koutky, voliéry atd. Příroda jako předmět poznávání, vede ke kladnému šetrnému vztahu k ní, péči o její zachování a ochraně. Aktivita spojená s přírodou nebo která se na přírodu zaměřuje, jsou nesmírně důležité hlavně pro mladé lidi a děti (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 16–20).

Realizace volnočasových aktivit je přirozená také v místech, kde lidé, děti a mládež bydlí, obývají své domovy. Při nezájmu společnosti o tyto prostory, se však mohou stát místem působení nežádoucích a negativních vlivů. Místa ulic, náměstí a dalších různých městských prostorů nebyly pro volnočasové aktivity původně určeny, proto jsou využívány pro spontánní hry a setkání mládeže, kulturním akcím, aby se i zde uplatnilo volnočasové výchovné působení nejen na mladou generaci.

Ve městech a jejich zrekonstruovaných historických budovách, továrnách a jiných objektech bývají často tyto nové prostory využívány pro volnočasové aktivity a ke kulturním účelům, které mohou být využívány nejen seniory, rodinami s dětmi, mládeží, ale také turisty. Hájek, Hofbauer, Pávková (2011, s. 25) píše, že tento *trend se rozvíjí již několik desetiletí. Umožňuje zastaralé objekty funkčně i vzhledově modernizovat, existují kapacity zachovávat i pro současné využití a historické tradice spojovat s aktuálními potřebami.*

2.3 Podněty

Nejen prostředím pro volnočasové aktivity, ale i důležitými podněty k životu jsou tedy příroda a společnost. Nejvýznamnější působení je vždy směřováno k dětem a k mládeži, neboť mladá generace svou volnočasovou zkušenost získává, objevuje a poznává různé stránky života. Nejprve je to v rodině a poté v dalších sociálních skupinách, jejichž se stane členem. Mladé generace hledají své místo v životě a možnosti se účastnit života a vlastním přičiněním měnit skutečnosti k pozitivní proměně. I přes možné negativní jevy znamená jejich hledání své vlastní cesty, správnou výchovu a působení. Nástrojem pro takové pozitivní působení je zájmová činnost, kterou již v předškolním věku děti poznají a rozvíjí ji, může se i v dospělosti stát volnočasovým zhodnocením života (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 26–21).

3 Subjekty pracující s dětmi v jejich volném čase

Školy a školská zařízení zajišťují výchovu a vzdělávání dětí a mládeže a čas strávený v nich je pro děti dobou, ať tak či tak povinnou, stejně tak, jako je pro dospělé doba pracovní.

Pedagog si v této oblasti musí uvědomovat možnosti a sílu výchovy ve volném čase, která by měla být přímou linií propojena se školní prací, jako její druhá strana, rub mince, odreagování a čas nabytí nových sil pro školní práci dětí a mládeže.

Do školských zařízení počítáme: základní školy, střední školy, školní družiny, domov mládeže, střediska volného času a jsou zapsány v rejstříku škol a školských zařízení, který vede MŠMT ČR. Žádost o zařazení do tohoto rejstříku podává zpravidla obec a součástí žádosti je zřizovací listina.

Dalšími organizacemi pracujícími s dětmi a mládeží v jejich volném čase jsou organizace dětí a mládeže a občanská sdružení. Pracují a působí po celé České Republice anebo pouze v regionu. Myslíme tím např. organizace jako: Skaut, Pionýr, Duha, Česká tábornická unie, Sokol a další zájmová sdružení (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 203, 204).

3.1 Zařízení pro volný čas

Děti a mládež, jež pro nás představují novou generaci, by měly trávit svůj volný čas v současné společnosti kvalitně s naléhavou nutností. Děti a mládež prochází sociálním zráním a je naší společenskou výsadou a předností, že v naší republice mohou trávit čas organizovaně. V zařízeních pro volný čas jsou vedeni odborníky na základě pedagogiky volného času s pomocí velmi důležitého materiálního zázemí. Rozvoj sociálních stránek osobnosti ve volném čase má nesmírně pozitivní dopad jako prevence všech sociálních deviací a negativních jevů v chování dětí a mládeže. Největší význam má zajištění péče o volný čas pro sociálně handicapované děti a mládež a stejně tak významně pro všechny talentované a značně nadané děti a mládež (Sak, Saková 2004, s. 70, 71).

3.2 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

3.2.1 Školní družina

Školní družiny existují při Základních školách případně i u jiných typů škol a bývají pro děti mladšího školního věku. Školní družiny bývají v provozu ve dnech školního vzdělávání

a ve výjimečných případech také o prázdninách. Základní formou je pravidelná práce s přihlášenými dětmi, která se rozděluje na příležitostné akce, odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 146,147).

3.2.2 Školní klub

Žákům druhého stupně a studentům víceletých gymnázií je určen školní klub, který organizuje různé aktivity formou zájmových útvarů a kroužků, stejně tak jako organizací příležitostných akcí např. společně se školní družinou. Nezřídka bývají v nabídce i spontánní činnosti na hřištích a sportovištích nebo v klubových místnostech. Dozor nad žáky v době mezi vyučováním není v náplni práce tohoto zařízení. Zároveň, pokud v obci není zřízeno středisko volného času pro děti a mládež, může jeho funkci klub přebírat.

3.2.3 Střediska volného času

Zřizovateli středisek volného času, jako jsou nejčastěji Domy dětí a mládeže, mohou být Ministerstva školství, krajské, městské úřady, obce, odbory školství kultury a tělovýchovy. DDM bývají zřizovány většinou jako příspěvková organizace podle školského zákona: Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Zákon č.561/2004 Sb., § 8). DDM svoji práci a činnosti řídí vyhláškou č.74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Ta vymezuje, kdo jsou účastníci zájmového vzdělávání, její formy a činnosti. Mohou to být děti, žáci, studenti, pedagogičtí, zákonní zástupci a další fyzické osoby (Vyhláška č. 74/2005 Sb., § 1–5).

Mezi střediska volného času můžeme zařadit Domy dětí a mládeže, které se zabývají nejen zájmovou činností, ale organizací letních pobytů nebo příležitostnými akcemi, kurzy a dalšími programy nebo Stanice zájmových činností, které se zabývají pouze jednou zájmovou činností. Tato střediska jsou většinou právní subjekty.

Jejich služby mohou využívat širokospektrálně jako účastníci nejen děti, žáci, studenti, rodiče, ale také pedagogové, studenti a další zájemci. Formy zájmového vzdělávání jsou stanoveny vyhláškou o zájmovém vzdělávání.

Základní požadavky na nutné prostředí a vybavení středisek volného času, v němž probíhají pravidelné nebo nepravidelné činnosti dětí a mládeže jsou samozřejmě: bezpečnost, přiměřené vybavení nábytkem, který je možno jednoduše uklízet a udržovat pořádek, dostatek

prostoru a splnění dalších estetických a zároveň praktických kritérií. Ministerstvo zdravotnictví ČR vydalo vyhlášku č. 410/2005 Sb., která je pro prostředí ve kterém se vzdělávají a vychovávají děti a mládež, základním hygienickým předpisem (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 223).

Činnost všech školských subjektů se má řídit, dle školského zákona školským vzdělávacím programem. Bývá zpracovaný na jeden vzdělávací cyklus pro vlastní potřebu. Tyto plány jsou jedním z nástrojů řízení a musí být věcně kontrolovatelné. Reálné akce v daných termínech s danou odpovědností jednomu či více pracovníkům. Na konci jednoho školního roku se provádí zhodnocení v celé šíři činnosti, splnění naplánovaných akcí a střediska volného času vypracovávají interní celkové zhodnocení ve formě závěrečné zprávy. Vedoucí zájmových útvarů vyplňují deníky kroužků, v kterých jsou také vypracovány celoroční plány činnosti.

Školní družiny mívají své plány činnosti obsaženy v rámci plánu činnosti školy, s ním společně vytváří jeden ucelený plán (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 222).

3.2.4 Děti a mládež jako účastníci volnočasových aktivit

Děti a mládež jako účastníci volnočasových aktivit realizují svoje aktivity ve volném čase samy, či ze zájmu se zúčastňují aktivit, které pro ně připravují dospělí pracovníci volného času. Mohou to být animátoři, vychovatelé, organizátoři a vedoucí. Děti a mládež jsou cílovou skupinou, která citlivě reaguje na vývoj společnosti na četnost, intenzitu, různorodost, obsah a realizaci. Děti a mládež se případně můžou samy podílet na realizaci svých činností a stát se tak spolutvůrci svých volnočasových aktivit. Děti a mládež získávají mnoho zkušeností, znalostí, zážitků a rozvíjí tím různé stránky své osobnosti, přičemž vznikají nové sociální a mezilidské kontakty. Současně se podílí na pozitivní přírodní a společenské přeměně skutečnosti.

4 Další účastníci volnočasových aktivit

Dospělí lidé mohou být účastníky řízených či připravovaných volnočasových aktivit různých organizací. Mohou si též svůj volný čas podřídit svým zájmům a potřebám, ale z hlediska vychovatelů nové generace, by měli být především zkušenými průvodci uměním, jak s volným časem naložit. Velmi často stačí osobní příklad.

4.1 Zdravá rodina, rodiče, příbuzní

Sak, Saková (2004, s. 60) podotýkají: *Reálné aktivity i jejich subjektivní určení nevycházejí pouze z daného subjektu jedince či skupiny mládeže, ale mají své zázemí v rodině. Zájmy a aktivity jedince navazují na hodnotovou orientaci, kulturu a způsob života jeho rodiny.* Rodina je primárním prostředím, ve kterém děti získají první sociální vztahy, což významně ovlivní celý jejich další život.

Dospělí, kteří mají dětem a mládeži od narození nejbližší, jsou jejich rodiče a další příbuzní. Zmiňujeme zde důležitost zdravé rodiny, která dokáže uspokojit dětské potřeby. Je potřeba množství proměnlivých vnějších podnětů, od dospělých, aby se dostali na určující úroveň aktivity, která pro ně nebude nudou. Je potřeba určité stálosti a smysluplnosti a řádu, neboť chaos a nelad v dění okolo sebe vnímají děti negativně. Sociální vztahy a emotivní citové vztahy ke svým vychovatelům, nejen rodičům jsou jejich důležitou potřebou. Uspokojení této potřeby, která přináší dětem pocit jistoty, je důležitým faktorem pro uspořádání jeho vlastní osobnosti se zdravým vlastním já. Správný přístup, rodiče či vychovatele, zajišťuje také potřebu otevřené budoucnosti, životní perspektivy bez beznaděje a zoufalství (Matějček 2008, s. 37,38).

Uspokojení těchto potřeb dětí a mládeže ze strany rodičů a rodinných příslušníků neznamená, ale uvolněnou, osvobozující a liberální výchovu, která se rozšířila v šedesátých letech. Generace takto vychovaných lidí, bez vytvořených morálních hodnot a správného hodnotového systému je bez pomoci rodičů známá, jako nespokojená sama se sebou. Vedou v užívání drog a pití alkoholu, dokonce v sebevraždě a v nestabilitě svých rodin (Eyrová, Eyre 2007, s. 9).

Vedení dětí a mládeže jejich rodinnými příslušníky nejen k práci, ale také ke smysluplnému využití volného času, je klíčovým smyslem jejich rolí, neboť hlavně tím vychovávají novou zdravou generaci, která bude schopna řešit své životní a pracovní problémy, ale také dokázat odpočívat a prožít život odpovědně a zároveň s radostí.

Na rovině citlivosti a zcela přirozeně, bez vnucování a bez poučování se modely chování lidí, kteří jsou dítěti nejbližší, stávají vzorem a to nejen v oblasti volného času (Matějček 2007, s. 91–92).

Pro budoucí život dětí a mládeže v naší společnosti se zdá, že je nejlepší a nejvýhodnější variantou výchovy z hlediska vnímání světa, ta nejvšestrannější. Výchova, která je vedená tímto způsobem by měla umožnit celkově nejvyšší rozvoj dispozic a ambicí dítěte (Janošová 2008, s. 129).

4.2 Školní věk dítěte

Školní věk dítěte pro rozumného rodiče neznamena jen dobu školní práce, ale také dobu učení mimo školu a byla by škoda, aby tento čas rodiče ve výchově a vzdělávání svého dítěte promeškali.

Dobře své dítě znají a mohou zpočátku a do jisté míry posoudit čím by se mělo bez zatěžování ve svém volném čase zabývat. Mohou to být činnosti, které navazují na školní práci jako výuka jazyků, nebo hra na hudební nástroj. Pro chlapce bývá zajímavým kutilství, práce se dřevem a kovem. Pro děvčata různé rukodělné práce, práce v kuchyni, nebo práce s textilem. Takovými přirozenými vzory jsou pak táta, dědeček a jejich dílna, nebo maminka v kuchyni, babička s pletením. Vhodnými aktivitami pro děti mladšího školního věku jsou tělovýchovné a sportovní činnosti, zájem o moderní technologie, hraní divadla, zpěv a zájem o přírodu ve všech jejích odvětvích.

Avšak v pubertě je nejdůležitější zdrženlivost, trpělivost a optimismus, který by měl velmi citlivě, pokud to jde, mladistvé vést s humorem, ale bez posměšků k výběru činností ve volném čase. Zralí rodiče dobře vědí, že je důležité se ptát, co je baví a při práci je vést k odpovědnosti za ni (Matějček 2007, s. 79–85).

4.3 Pracovníci volného času

Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka upravuje zákon č. 563/2004Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento školský zákon se vztahuje na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení, které jsou zapsány do rejstříku škol a školských zařízení, a na pedagogické pracovníky v zařízeních sociální péče.

Práce pedagogického pracovníka dle tohoto zákona spočívá v přímé vyučovací pedagogické práci, nebo ve výchovné práci, či přímou pedagogicko-psychologickou práci.

Předpokladem pro tuto práci je naprostá bezúhonnost, zdravotní způsobilost a plná způsobilost k právním úkonům. Píšeme o pedagogických pracovnících tzv. interních. Pracují ve školách a ve školských zařízeních, střediscích volnočasových aktivit, ale i neškolních rekreačních zařízeních většinou na plný pracovní úvazek (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 207–208).

Druzí pedagogičtí pracovníci, kteří jsou tzv. externí, vykonávají ve školských zařízeních a ve střediscích volnočasových aktivit hlavně přímou výchovnou a pedagogickou činnost. Tito lidé pracují většinou na vedlejší pracovní úvazek, anebo tuto přímou pedagogickou činnost vykonávají zcela zdarma, pokud nejsou zajištěni jinak. Často pracují ve svém hlavním pracovním poměru v jiném oboru a dalo by se říci, že tato přímá pedagogická činnost je jejich koníčkem. Jejich vedení dětí a mládeže i jiných účastníků volnočasových aktivit je často intuitivní avšak poučeným způsobem. Jsou to profesionální pedagogové, ale i nadšenci, kteří vedou nejrůznější zájmové kluby, kroužky, zájmové útvary, sdružení sběratelů, fankluby, oddíly a soubory atd. Škála skupin dětí, se kterými pracují, může být i věkově různorodá, heterogenní anebo to mohou být děti se zdravotním znevýhodněním, či mentálním postižením. Touto prací pro novou generaci dělají nesmírně záslužnou a současnou společností nedoceněnou službu (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 137).

4.3.1 Osobnost vychovatele, pedagoga volného času a jeho charakteristika

Osobnost vychovatele by měla mít silné stránky, které jsou chápány jako zvláštnosti jeho osobnosti s trvalejší charakteristikou a dispozicemi. Kladnými individuálními rysy u takových lidí myslíme i přednosti a schopnosti ve zdokonalování toho co je člověku dáno a pružného využití i rozdílných zdrojů a dovedností. Brát v úvahu dobro druhých lidí, okolnosti a být pro druhé inspirací (Mareš, et al. 2006, s. 58).

V pracovnících, kteří vykonávají přímou výchovnou činnost s dětmi, by se měly snoubit důležité znaky osobnosti: pozitivní lidské vlastnosti, vlastnosti důležité pro pedagogy a zároveň specifické požadavky pro vychovatele a pedagogy volného času.

Pedagog by měl být dobrým člověkem s přirozenou inteligencí s dobrými poznávacími procesy, jako je paměť a pozornost. Měl by mít schopnost prožívat naplno svoje emoce, zároveň by je měl umět i ovládat, stejně tak jako svůj temperament. Ze svých kladných charakterových vlastností jako např. pracovitost, altruismus, spravedlivost, kreativnost, by měl

poskládat s důležitými vědomostmi a schopnostmi, takový přístup k pedagogické práci, která děti zaujme. Neméně důležitá je míra nadsázky, lidský přístup, dobrá komunikativnost a humor. Svoje slabší stránky by si měl dokázat uvědomit a pracovat s nimi, zdokonalovat se.

Rysy osobnosti pedagogů všeobecně, by měly být: pozitivní naladění, empatie a vcítění se do prožívání druhých, všeobecně pozitivní vztah k lidem, dovednosti verbálního i neverbálního sdělování, umění naslouchat, přiměřená míra dominantnosti umožňující vedení druhých lidí, odolnost při zvládání různých životních problémů, nekonfliktnost a potěšení z pedagogické práce (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 134–135).

Na poli práce s dětmi a mládeží v době jejich volného času hraje osobnost a charakter pedagoga velmi významnou roli. Jeho vlastnosti, chování a jednání musí být imponující pro děti a společensky hodnotné natolik, že děti se zcela dobrovolně nechají ovlivňovat jeho osobností v rozmanitých činnostech. Tato výchovná role není neformální, jako role rodiče, není ani formální, jako role učitele, ale je spíše rolí rádce, staršího kamaráda, přítele. Na jeho autoritě to však většinou nic nemění. Vztahy a pravidla mají pak ve výchovných situacích větší váhu (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 115).

Hájek, Hofbauer, Pávková (2011, s. 166) poznamenávají: *Všechny typy zájmových činností umožňují prožívání kladných citů, odreagování citů negativních, poznávání vlastních možností na základě svobodné možnosti volit druh činnosti, dobrovolnosti a individuálních přání. Zájmová činnost vhodně podněcuje, podporuje a rozvíjí samostatnost, tvořivost a zdravou společenskou aktivitu.*

5 Zájmy a záliby dětí a mládeže

Období dětství a mládí je časem, ve kterém se utváří hodnotový systém, pozice každého člověka v sociálním systému a znamená základ pro způsob života. Děti a mladí lidé hledají v této době možnosti, jak by své potřeby a zájmy uplatnily a to reálným chováním a činnostmi. Děti a mládež mají v této době oproti dospělým, velký výběr a možnosti ve srovnání s nimi. Jejich volný čas má větší flexibilitu a dynamiku a další jejich vývoj může znamenat prohloubení určitého zájmu a redukci zájmového spektra. Volný čas dospělého vychází z daných rolí, vývojem a určitou životní fází. Všechny činnosti člověka ve volném čase jsou jeho výrazem

subjektivní stránky, vždy mají příčinu a následek, z kterých jsme schopni se poučit (Sak, Saková 2004, s. 59).

Specifika potřeb nalézání dívčí a chlapecké identity ve volném čase, více než ve školní činnosti, splňuje zážitková pedagogika a akce realizované pedagogikou volného času, jejichž cílem je zprostředkování nových zkušeností (Janošová 2008, s. 208).

5.1 Volné odpoledne školáka

Jakmile se stane z dítěte školák, začne se jeho čas dělit na dva zásadní oddíly. Čas ve škole a pro domácí přípravu na ni se rovná povinností a zabírá asi polovinu denní doby, ale tím, že jej škola zabere, zároveň vzniká pro dítě nový čas, kterému říkáme volno. Je dobou volného času, které se dítě učí zaplnit. Přirozeně nejprve hrou, která byla v předškolním věku celodenním zaměstnáním. Děti školou povinné často rádi čtou, anebo chtějí, aby se jim četlo, a žádají více informací v encyklopediích a jiné literatuře. Ve školním věku nastává velká změna v zájmech dítěte. Chlapcům tohoto věku vyhovuje zabývat se technikou, stavebnicemi. Děvčata si hrají svoje hry s panenkou jako děťátkem, hrají si na maminku. Jsou to hry, které napodobují skutečnost dospělých, kterou vidí okolo sebe. Obě pohlaví si stejně rádi hrají se zvířaty (morčata, křečci, kočky, psi atd.), stejně rádi hrají a učí se nové stolní hry (člověče nezlob se, dámu, mlýn, šachy, domino atd.). Cesta ke sportu vede přes jednoduché skupinové hry s jednoduchými pravidly. Školák nesmírně rád soutěží a nejsou výjimkou i rvavé sporty, jako fotbal a hokej, kdy při hře dochází ke kontaktům dětí tělo na tělo a k úspěchu se musí naučit souhře. Pokud se z dítěte má stát vrcholový sportovec, je třeba začít velmi brzo tvrdým tréninkem, což pak může znamenat, že tyto děti přicházejí o dětství v pravém slova smyslu. Vystává pak otázka hodnot v rodině, kterou si dobří rodiče musí klást a zabývat se jí, zdali jsou tyto ambice opravdu dítěte a zdali je to pro dítě opravdu to nejlepší (Říčan 2006, s. 156).

Pokud dítě není stavěno na tvrdé sporty, vybírá si zájmovou aktivitu, ve které lze vyniknout jako: malování, tanec, hru na hudební nástroj, stavbu modelů, sbírání a pěstování čehokoliv.

Školák vše podniká proto, aby zvítězil, vynikl, aby byl dobrý, neboť touží po pochvale a uznání, jak ve škole, tak na poli volného času. Stává se, že ve školní práci dítě není schopno být

nejlepší, ale v čase svého volna a zájmu vyniká. Čeká ocenění jak v rodině, tak ve škole. Je to významný fakt, který má psychohygienický efekt (Říčan 2006, s. 155–157).

Nejúčinnější prostředek na výchovu ke zdravému sebevědomí a zároveň k sebekázni je chvála. Neměli bychom děti kritizovat za to, co se jim stále nedaří, ale neustále je chválit za to, co se jim samotným povedlo. Setkáme se poté s ještě větší jejich snahou o pomoc a nápravu (Eyre, Eyerová 2007, s. 73).

Školákův volný čas v pubertálním věku je přímo úměrný jeho větší rozumové a celkové vyspělosti. Významně, vedle školní práce ovlivňuje všechny jeho složky osobnosti. Chlapci holdují bojovým hrám a staví se do rolí hrdinů, ochranářů, sportovců. Taktéž je zajímavá technika a její využití. Všechny pubescenty zajímá tajemství a dobrodružství v knihách i v hrách. Děvčata ráda s chlapci hrají např. složitější stolní hry, a pokud mají zájem o panenku, spíše na ni šijí. Zajímá je tvorba rukodělných výrobků, kterými by se mohli zkrášlit. V pubertě se probouzí zájem o umění, kdy se snaží vyniknout ve hře na hudební nástroj, zpěvem, a mnohokrát se mohou vyrovnat dospělým. Díky tělesným a hormonálním změnám jsou citově labilnější, mohou reagovat podrážděněji, mohou rychle měnit nálady a emoce, jelikož často nerozumí tomu co se v nich děje a může se měnit míra jejich aktivity (Říčan 2006, s. 176–177).

Pro období dospívání je dobré naučit děti plánovat, přemýšlet a dívat se dopředu a dělat rozhodnutí předem. Stanovení pevných základních hranic v rodině, cvičí jejich sebekázeň a přináší disciplínu (Eyre, Eyerová 2007, s. 75).

O rodině a volném času školáka zmiňuje Matějček (2007, s. 132): *Výchovným úkolem rodiny je tedy najít pro ně nějaké přitažlivé zábavné činnosti a účelně je zařazovat do denního a týdenního programu.* Dále Matějček zdůrazňuje, že školní věk je věkem maximální družnosti, ve kterém dítěti velmi záleží na tom, co si o něm myslí druzí. Je dobré najít zaměstnání, která by dítěti ve volném čase vyhovovala nejlépe, neboť dobré výsledky posilují jeho sebevědomí, formují jeho identitu podle pohlavní příslušnosti, jeho sebeovládání, solidaritu a kladné sociální vztahy. Příkladem může být chlapec, který sice dostane ve škole špatnou známku z matematiky, ale u sousedů dostane velkou pochvalu za to, že jim pomohl složit uhlí.

Zároveň rodina musí dbát na náležitou životosprávu, na správné rozložení zátěží a odpočinku, a to jak tělesných tak i duševních (Matějček 2007, s. 103, 132–133).

5.2 Zájem, nadání, tvořivost

Zájem ve struktuře osobnosti znamená stálý záměr osobnosti věnovat se zajímavému předmětu nebo činnosti. Tomuto zájmu je přikládána osobností zvláštní důležitost a motivuje ji takovou měrou, že osobnost touží po stálém styku s ní, neboť mu přináší kladné citové naladění, uspokojení a podněty (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 166–167).

Pojem *nadání* se zájmem souvisí, znamená přirozenou vložku k nějaké činnosti nebo předmětu. Pojem *talent* znamená neustále systematicky rozvíjené nadání. *Tvořivost* znamená, že jeho myšlení je podpořeno dobrou pamětí a řešení různých situací, je neotřelé, citlivé a zároveň novátorské. Bohužel velmi často děti nadané tvořivostí a tvořivým myšlením, bývají zařazovány do kategorie žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, jelikož ve školním prostředí a školní práci je jejich výkon často značně nerovnoměrný. Výzkumy dokazují, že takové děti bývají značně kreativní a obecně méně oblíbené u pedagogů. Vedoucí zájmové činnosti, i když na ně děti samotné kladou velké nároky, mohou být pro ně skutečnými autoritami (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 168).

5.2.1 Zájmová činnost

Zájmová činnost plní funkci výchovnou i vzdělávací stejně tak jako školní práce. Zájmovou činnost by si mělo dítě vybírat samo, eventuálně je mu doporučena dospělými. Zájmové činnosti jsou jednou z nejdůležitějších náplní volnočasových aktivit dětí a to z mnoha aspektů. Výchovné působení je během školního roku pravidelné. Probíhá zpravidla v určených dnech a určených hodinách. Pedagogičtí pracovníci, kteří tyto zájmové činnosti řídí, jsou pro účastníky stálými činiteli, kteří na ně působí výchovně, nenásilně a ovlivňují kvalitu a efektivitu výchovy a vzdělávání. Děti se nejen stávají samostatnější, odreagují se, nabudou nových sil do školní práce, ale vytváří kladné sociální vztahy a zdravou společenskou aktivitu. Vytváří si také kladný vztah k různým, pro život důležitým činnostem, které mohou v budoucnosti přispět k volbě povolání, profese. V počátku školní docházky vede k vytváření důležitých návyků i pro školní práci, a pokud zájem o určitou činnost zůstane i v době staršího školního věku a dokonce i v dospělosti a má pak rozměry tzv. koníčku. Významně tedy přispívá seberealizaci jedince, zvyšuje jeho sebevědomí.

5.2.2 Kategorie zájmových činností

Východiskem pedagogického formativního přístupu je poznání osobnosti na základě poznatků z psychologie. Zájmy jsou nejčastěji vyvolány potřebami, ale nejsou totožné. Vztah mezi zájmy a potřebami je oboustranný. Zájmy se rozvíjejí na základě existujících potřeb, umožňují jejich uspokojování a tím zároveň ovlivňují charakter a vznik dalších potřeb. Při výchovném působení tak prostřednictvím obsahu jednotlivých činností dochází nejen k uspokojování potřeb, ale i k jejich pedagogickému regulování podle požadavků společnosti v soulasu s dispozicemi jednotlivců (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 168).

Zájmy můžeme dělit podle různých hledisek např. podle úrovně činnosti, časového trvání, koncentrace, společenských hodnot a obsahu.

Zájmy podle úrovně činnosti můžeme označit *aktivní (produktivní) a receptivní*. Výsledkem činností aktivních jsou určité hodnoty jako zpěv, kreslení, soutěžení. Receptivní zájmy jsou vlastní potřeby vnímat potřeby zájmu, nepoznané myšlenky, informace (fankluby, přednášky, film atd.).

Aktivní a receptivní úrovně činností se prolínají, ale je nasnadě, že u receptivních zájmů může dojít k pouhému zpasivnění a konzumnímu vztahu.

Zájmy můžeme rozlišovat na *povrchní a hluboké*, neboť intenzitou zájmu můžeme určit jeho kvalitu. Měrou rozumného úsilí, které je vkládáno do zájmu na uspokojení potřeb jedince a dobou trvání zájmu, můžeme odhalit jeho hloubku. Tak hluboké zájmy jedince značně a silně ovlivňují na celý život, obohacují jeho citový život, rozvíjejí poznání a dovednosti.

Z toho vyplývají zájmy, jež můžeme dělit na *krátkodobé, přechodné, dočasné*, a oproti nim stojí zájmy *trvalé*. Délka trvání zájmu se odvíjí podle vývojového stádia, ve kterém se jedinec nachází a jeho zráním.

Koncentrací a jejími stupni, která se upírá na předmět zájmu, můžeme rozdělit zájmy na *jednostranné a mnohostranné*. Nemůžeme však jednoznačně nikdy říci, že jednostrannost je vždy hlubší a mnohostrannost je vždy povrchní.

Hledisko společenských norem rozděluje zájmy na *žádoucí a nežádoucí*. Zájmy nežádoucí chápeme jako ty, které nejsou společensky hodnotné, neslučují se společenskými

normami, jako žádoucí je označována činnost organizovaná, pedagogicky ovlivňovaná tzv. řízená zájmová činnost. Výchovou ke zdravému a společensky žádoucímu užívání volného času v dětství se zamezí vzniku nežádoucích společenských aktivit, jejichž převýchova je zdaleka dražší.

5.2.3 Dělení zájmových činností dle pedagogů

Zájmové činnosti jsou pro profesionální pedagogy z organizačních důvodů děleny do různých zájmových oblastí. Linie mezi nimi nelze přesně určit, jelikož jsou oblasti, které nelze jednoznačně zařadit a všechny mají určité zastoupení ve složkách osobnosti (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 168, 169).

Nejlépe se osvojují pracovní postupy v *rukodělných činnostech*, které rozvíjí všechny manuální dovednosti, jemnou motoriku, představivost a seznamují s různými materiály.

Konstrukční dovednosti, technickou představivost, smysl pro přesnost rozvíjejí *technické činnosti*.

S přírodovědnými prostředími, vědami a se vztahem k ochraně přírody se setkávají v *přírodovědných zájmových činnostech*.

Esteticko-výchovné činnosti jsou ty, které formují vztah k estetickým hodnotám, rozvíjejí kreativitu, představivost a podporují citové a emocionální složky osobnosti.

Sportování a tělovýchova rozvíjejí fyzickou zdatnost a sebepoznání. Vychovávají k fair play jednání, toleranci, podporují spolupráci v týmu a vedou ke zdravé soutěživosti.

Turistika je spojením přírodovědných, společenskovedních a tělovýchovných činností.

Poznatky z historie, o tradicích, poznatky z filosofie, o sběratelství a o výuku cizích jazyků rozšiřuje *společenskovední zájmová činnost*.

PC se zabývá fenoménem programátorských a jiných *počítačových dovedností a informačními technologiemi*. To znamená, že rozvíjí logické myšlení a uvažování (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 169,170).

Mimoškolní zájmová činnost, jinak také řízená nebo regulovaná mimoškolní zájmová činnost, bývá většinou v nabídce školských zařízení zájmového vzdělávání a dalších subjektů zájmového vzdělávání. Organizační formou pravidelné zájmové činnosti je práce zájmových útvarů. Školská zařízení zájmového vzdělávání vytváří podmínky pro skupinovou činnost většinou v zájmových útvarech, jako jsou kroužky, soubory, kluby, oddíly a ty jsou pod přímým vedením pedagoga. Zájmový útvar je malá sociální skupina, která je formálně ustanovená na základě stejného zájmu jedinců. Útvar pod přímým odborným vedením dospělého vedoucího se snaží o vyšší úroveň dovedností a znalostí svých členů a to ve stejném předmětu zájmu. Nemusí však získat vyšší úroveň svých dovedností, ale jedinci může pouze stačit, že mu jeho činnost přináší uspokojení.

Definice termínu *malá skupina* znamená, že se lidé, děti uvnitř skupiny znají, sociálně na sebe působí, komunikují spolu a tím se vzájemně ovlivňují. Základní funkcí malé skupiny je umožnění uspokojování sociálních potřeb a členství v nich znamená setkání s přirozenými životními situacemi a utváří tím pojetí sociální reality (Nakonečný 2009, s. 383, 386–387).

Činnost *kroužku* vede k obohacení menšího počtu jedinců. *Soubor* je většinou zájmový útvar, který má více členů a produkt své činnosti může prezentovat na veřejnosti. *Kluby* jsou volnější organizačním útvarem, který nemusí mít ohraněný počet členů a jejich činnost spočívá v receptivních činnostech. Jako *oddíl* bývá označen útvar, který se zabývá sportovními nebo tělovýchovnými činnostmi, bývá též součástí větší organizované skupiny. Zájmový útvar s omezenou délkou trvání jeho činnosti je kurz, který bývá hrazen. Zabývá se intenzivním osvojováním různých dovedností a členové se mohou měnit (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 170–172).

Exkurze, besedy, vycházky, přednášky, expedice atd. jsou činnostmi příležitostnými.

Hromadnou formou se nazývají akce, které mohou školská zařízení pro zájmové vzdělávání organizovat a jsou to např. masové festivaly, taneční maratony, slavnosti a jiné sportovní akce.

Spontánní a neorganizovanou formou zájmové činnosti přímo pedagogem, je činnost v podmínkách heren, volně přístupných sportovišť, hřišť, školních klubech a internetových

kavárnách. Zde může pedagog činnost ovlivňovat pouze nepřímo a to motivací, animačními činnostmi apod. (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 170–171).

5.3 Motivování

Motivace pro zájmovou činnost ve volném čase dětí musí aktivizovat a musí být přiměřená např. věku dítěte, měla by regulovat jeho zvědavé nároky a posilovat směr žádoucího chování. Avšak činnost samotná nejen zájmová vykonávaná se zájmem a nadšením a nakonec dovedená do zdárného viditelného, nebo hmatatelného konce je sama o sobě úspěchem. Každý úspěch je nejlepší motivací a uznání skupiny je nejlepším oceněním (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 173–174).

5.4 Současná zájmová činnost dětí

V hektické době, ve které žijeme, často nemáme dostatek času na svou vlastní regeneraci. Děti vyrůstají v různých rodinách v různých sociálních podmínkách, ale všechny jsou zvědavé, touží po poznávání nebo po dovednostech zcela podvědomě. Stává se, že někdy nároky rodičů na vzdělání dítěte mají formu pouze jedniček přinesených ze školy a tvrdě se i ve svém volnu přehnaně učí a nemají dostatek času na svoje zájmy. Zralí a schopní rodiče, by jim měli umět poskytnout, po čem děti v oblasti volného času zatouží s vírou, že pro své dítě dělají to nejlepší. Doba dneška má však různá úskalí. Rodiče své děti vedou v zájmech sami s cílem zajistit jim tu nejlepší budoucnost, ale nedomýšlejí, že často dělají z toho, co by měla být radostná zkušenost, dril a povinnost. Významně tuto oblast ovlivňují módní styly, finanční zajištění rodiny a zaměstnanost rodičů. Existují rodiče, kteří by dětem rádi zajistili vhodnou zájmovou činnost, ale bohužel nemohou si ji dovolit.

Přetechnizovaný svět nutí mladou generaci vyznat se ve světě počítačové komunikace, vyznat se v množství informací již záhy v dětství. Zvuky přírody a zvířat děti znají z videí a jako reálný život se jim zdají počítačové hry. Manuální zručnosti, hrubá a jemná motorika se zužují na ovládání počítačových myší a ovladačů, děti bývají neobratné a nešikovné. Je tak jednoduché lenořit a nedělat nic. Stačí posadit se k televizím a sledovat předkládané seriály. Děti v naší společnosti trpí obezitou a nadváhou nejen pro konzumování tučných jídel, ale pro neschopnost hýbat se, sportovat a dovádět.

Naopak nezájem, špatný rodičovský přístup, obavy z budoucnosti, absence řádu a pokřivený lidský přístup a nevhodná společnost vede mladou generaci ke drogám, alkoholu, vandalismu atd. Společensky negativní chování získají lidé, kteří nemají správný hodnotový systém a neumí svůj život a volný čas věnovat smysluplným činnostem, které by je naplňovaly.

Ačkoliv společnost vydává v dnešní době více financí, než před např. dvaceti lety a i přesto, že je to z pohledu laika na výchovu nové generace dostatek peněz např. na vybavení prostorů volnočasových aktivit a zdálo by se, že by mohlo být tedy všechno v pořádku, opak je pravdou.

Zájem o činnost, koníček, který si z dětství do dospělosti děti nesou, znamená ve velké většině i např. záruku kvalitnějšího manželského nebo partnerského svazku. Výzkumy ukazují, že dysfunkční manželství se vyznačují také tím, že ani jeden partner nemá žádný zájem či koníček. Také mladé dvojice těsně před sňatkem preferují především společné volnočasové aktivity a sdílení koníčků (Plaňana 2000, s. 98–99).

Prokazatelně se ukazuje, že diagnostika kvality života u dětí a mládeže, s kterou je spojen volný čas je oblast, která se opírá jen o velmi malé množství skutečně empirických výzkumů, a když tak zaměřenou na dospělou populaci, nebo na populaci např. s handicapem (Mareš, et al. 2006, s. 173).

Pro celé lidské pokolení je optimální psychickou potřebou podmětová kognitivní stimulace a přiměřená aktivita. Pro mládež a děti je více vyhovující prostředí, ve kterém se něco stále děje přiměřeným způsobem, než málo podnětné prostředí, nebo extrémní stabilita a klid (Nývltová 2008).

Zaměstnat děti a mladou generaci ve volném čase rozumně a citlivě, hledat využití jejich potenciálu s ohledem na jejich přání a zájmy je klíčový způsob, jak zajistit jejich harmonický vývoj a domníváme se, že zároveň možnost, jak od základů změnit společnost samotnou, nebo přinejmenším eliminovat negativní tendence v ní samotné.

Empirická část

6 Cíl průzkumu a formulace hypotéz

Cílem je analyzovat zájmovou činnost dětí v Domě dětí a mládeže, který je celoročně fungujícím střediskem volnočasových aktivit. Stanovili jsme tři hypotézy související s průzkumným šetřením. Zajímalo nás, v jakém věku se děti zajímají o zájmové útvary DDM. O jaké zájmové útvary mají zájem. Zda přicházejí za volnočasovými aktivitami na základě doporučení jejich rodičů nebo vlastního zaujetí o sledovanou aktivitu.

Stanovili jsme si tyto tři hypotézy:

- H 1:** Děti ve věku 11–16 let navštěvují častěji zájmové útvary DDM než děti mladšího věku
- H 2:** Počet dětí, které navštěvují zájmový taneční útvar je vyšší, než počet dětí, které navštěvují technické zájmové útvary.
- H 3:** Děvčata, která navštěvují zájmový útvar DDM, se v následujícím školním roce vrací do stejného zájmového útvaru častěji než chlapci

6.1 Metody a techniky průzkumu

Jako hlavní metodu jsme použili dotazníkové šetření, konkrétně dotazník vlastní konstrukce a dále metodu analýzy spisové dokumentace. Domnívali jsme se, že obě metody budou dostačující k zjištění poznatků o dané problematice.

6.1.1 Nestandardizovaný dotazník

Pro zjišťování požadovaných dat jsme zvolili dotazník, ve kterém jsme se snažili stanovit průzkumné otázky, které směřovaly nejen k analýze činnosti DDM, ale také do ověření stanovených hypotéz. Důraz jsme kladli především na jasnou formulaci, aby odpovědi klienty nezaváděly k jiným nebo obširným odpovědím. Při konstrukci dotazníku jsme se vyhýbali dvojitým otázkám, soustředili jsme se na jednoduchost, aby odpovědi nemusely být složité a získané informace byly reálné. V úvodu dotazníku jsme respondenty poučili, jak dotazník vyplnit. Anonymní průzkum probíhal v časovém období měsíce října 2012, kdy začíná práce všech zájmových útvarů Domu dětí a mládeže v Mladé Boleslavi v odloučeném pracovišti s názvem „Pavilon“. Cenou pomoc při distribuci, kontrole a sběru dotazníků poskytla

zástupkyně ředitelky Domu dětí a mládeže. Děti vyplňovaly své dotazníky před zahájením schůzky zájmového útvaru nebo před zakončením práce v zájmovém útvaru. Bylo jim vysvětleno, jakým způsobem mají označit pravdivé odpovědi. Jednoduchost dotazníku a počet otázek v něm, byl záměrný kvůli věku respondentů a taktéž s přihlédnutím na dobu, ve které budou dotazník vyplňovat, aby nebyla organizace práce zájmových útvarů rušena.

(Vzor dotazníku je přiložen v příloze č. 1)

6.1.2 Analýza spisové dokumentace

Analyzovali jsme výsledky a informace, vyplývající z činnosti konkrétního střediska volného času, zapracované ve výroční zprávě za školní rok 2011/2012 z 14. 9. 2012.

Dům dětí a mládeže Mladá Boleslav je středisko volného času, které má pět odloučených pracovišť, z toho dvě v jiných městech s názvy: Vila, Pavilon, Zahrada, Klub dětí a mládeže Mnichovo Hradiště a Klub dětí a mládeže Benátky nad Jizerou.

6.1.3 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkumný vzorek představovaly děti ze zájmových útvarů, nebo kroužků Domu dětí a mládeže v Mladé Boleslavi.

Výběr vzorku byl záměrný a to na základě praktických zkušeností s daným DDM. Svoji roli zde sehrála i dostupnost respondentů, ochota vedoucích zájmových útvarů ke spolupráci. Průzkumu se zúčastnilo celkem 65 respondentů z toho 32 chlapců a 33 dívek, všichni ve věkovém rozmezí 5–16 let. Průzkum a vyplňování dotazníků probíhalo ve středisku zvaném „Pavilon“, kde pravidelně pracují tyto kroužky: sportovní, taneční, technický, hudební, rukodělný a přírodovědně chovatelský a to nejčastěji jednou v týdnu.

Těsně před rozdělením dotazníků všem respondentům, jsme si ještě ověřili porozumění otázkám. Dotazník jsme nejprve zkusili zadat pěti dětem. Nikdo z nich neměl problém s vyplněním. Až po té, jsme požádali o vyplnění dotazníku další respondenty. Čtyřem chlapcům mladším šesti let byl dotazník přečten a doplněny do dotazníku odpovědi dle jejich rozhodnutí vedoucím zájmového útvaru.

7 Vyhodnocení výsledků průzkumového šetření

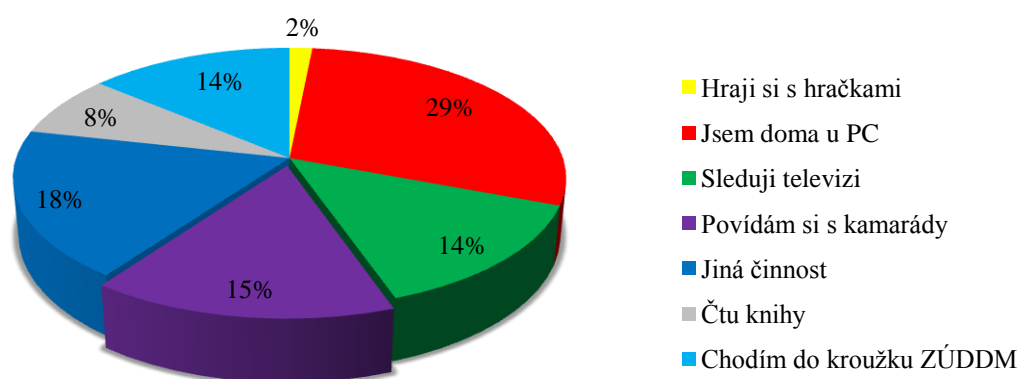
7.1 Vyhodnocení výsledků průzkumového šetření dotazníkem

Průzkumové šetření bylo zaměřeno na 65 respondentů (100%), z toho 33 děvčat a 32 chlapců, kteří navštěvují Dům dětí a mládeže Mladá Boleslav je středisko volného času.

- **Oblíbené aktivity ve volném čase**

Graf 1: Nejraději dělám ve volném čase

Analýza výsledků odpovědí respondentů na otázku: *Nejraději dělám ve volném čase.*

Dle výsledků děti nejraději tráví čas ve společnosti počítačů, tak celkem odpovědělo 12 chlapců a 7 dívek, to je 29 % dětí odpovědělo, že *nejraději ve volném čase jsou doma u počítače*. Tato odpověď souhlasí s celosvětovým trendem, není však lichotivá. Všichni si dokážeme dobře představit a dobře známe zhoubné účinky počítačového světa, kterým se společnost ubírá. Záludnost anonymity vyúsťující do možné kyberšikany a taktéž problém v dávání přednosti digitálnímu kontaktu na sociálních sítích a nereálnému světu počítačových často velmi agresivních her, které zavírají bránu empatii a jiným emocím, jako soucitu, slušnosti a přirozené lidskosti. Školská soustava nevytvořila předpoklady, hlavně z materiálních

důvodů a personálních důvodů, aby se všechna mládež a děti ve školském prostředí naučily používat počítač a internet. Tuto skutečnost však do jisté míry vyrovnávají DDM s jejich informačními technologiemi a personálním zabezpečením nadšenců, externích pracovníků (Sak, Saková 2006, s. 72).

Na druhém místě postavily děti dle stupnice otázek, odpověď: *Nejraději mám ve svém volném čase, nějakou jinou činnost, než je uvedená ve spektru odpovědí* a to vyrovnaně, 6 dívek a 6 chlapců v počtu, dohromady 18 % dětí.

Uspokojující je na třetím místě otázka, že *mají v oblibě povídat si s kamarády*, což více splňují dívky než chlapci, v počtu 10 dětí to je 15 % dotázaných. Z 10 dětí je to 7 dívek a 3 chlapci, což je, ale z psychologického a vývojového hlediska v pořádku.

Bohužel na stejných úrovních se 14 % a to vždy v počtu 9 dětí, se zařadila odpověď na otázku: *Nejraději sleduji televizi* a stejně tak *nejraději chodím do ZÚ DDM* a to vždy více dívky než chlapci. Televize není zcela nejhorší volba, ale je to pasivní trávení volného času, ve kterém často vedou nekonečné seriály, které připoutávají děti k obrazovce každodenně na celé hodiny, toto trávení volného času se dá přirovnat k příslovečnému vymývání mozků, které nemá se skutečnou realitou života nic společného a šablony řešení problémů, které televizní seriály nabízí, jsou nereálné a naprosto odtržené od skutečných životních situací.

Potěšujících 14 %, dětí to jest 9 z dotazovaných dětí, chodí nejraději ve svém volném čase do zájmového útvaru DDM a nejraději pracuje aktivně v činnostech pro ně v DDM připravených. Počet odpovědí se však rovná sledování televize, která je pasivní činností.

Nejhůř se umístila odpověď na otázku: *Nejraději ve volném čase čtu knihy*. Pět dětských respondentů odpovědělo kladně na tuto otázku a z toho jen 4 dívky a jen 1 chlapec to je dohromady jen 8 % dětí z dotázaných. Tato odpověď, koresponduje s technickým založením chlapců, než založením dívek a taktéž s první odpovědí, totiž, že dnešní děti nejraději volí PC než knihu. Výsledek tedy souhlasí s trendem, kdy děti a mládež čtou knihy velmi málo a je pro ně snazší dívat se na knihy zfilmované, sloužící spíš jako předloha.

Sak a Saková 2006, s. 123 uvádí: *V české populaci výrazně poklesl počet přečtených knih. Nejpočetnější je skupina čtenářů, kteří přečtou 1 knihu měsíčně. Skupina, která dříve*

nejvíce četla, už proto, že v této skupině jsou vysokoškolští studenti, přesunula své intelektuální aktivity do značné míry na osobní počítač a internet.

Jen jeden chlapec tj. 2 %, odpověděl, že si nejraději hraje ve volném čase doma s hračkami.

Děti ani v jednom případě neodpověděly kladně na otázku: *Nejraději ve volném čase jím a spím a jsem doma s rodiči nebo prarodiči.* Což by se dalo vysvětlit tím, že skupina dětí navštěvujících Dům dětí a mládeže má jiné cíle, stanoveny jiné mety a to právě především rodinou, ve které vyrůstají.

V sociologické analýze dle Saka a Sakové (2006, s. 71) se podotýká, že *ve věkové skupině mladých lidí od 15 let bylo nejoblíbenější místo trávení volného času: doma sám s rodinou a s přáteli, dále v tělovýchovné organizaci a pak ve škole mimo vyučování a teprve na čtvrtém místě v Domech dětí a mládeže nebo ve Střediscích volnočasových aktivit.* V jiné literatuře oba autoři tvrdí, že *S technologickým rozvojem společnosti klesá ve společnosti potřeba nekvalifikované a málo kvalifikované práce. Naopak roste požadavek vysoce kvalifikované práce, která vyžaduje dlouhodobou přípravu pomocí náročného vzdělávacího procesu (Sak, Saková 2004, s. 71).*

Děti docházející do zájmových útvarů DDM, které si rády ve svém volném čase povídají s kamarády a čtou knihy je dle součtů % z našeho výzkumného šetření celkem 23 % a dětí, které navštěvují zájmové tvary DDM, které raději ve svém volném čase doma tráví u počítače je bohužel 29 %.

• návštěvy kroužků

V dotazníku respondenti odpovídali přímo na dotaz: *chodím do kroužku – ZÚ* a z výběru odpovědí označili, do kterého ze zájmových útvarů docházejí, to znamená, kterou zájmovou činnost preferují. Nejvíce odpovědí ze zkoumaného vzorku respondentů je přihlášeno a tančí v *tanečních* útvarech DDM. Z celkového počtu 65 respondentů je to 19 dívek a 4 chlapci, dohromady 35 % dětí.

Na druhém místě v oblíbenosti je *ZÚ hudebního* zaměření. Z celkového počtu respondentů se učí na hudební nástroj 10 dívek a 7 chlapců, což je celkově 26 % dětí.

Třetí v pořadí v oblíbenosti a návštěvnosti u dotazovaných je ZÚ *technického* zaměření. Navštěvuje ho dohromady 11 dětí z celkového počtu 65 dotazovaných, což je 17 %, z toho 2 dívky a 9 chlapců.

Další pořadí získal ZÚ *rukodělného* zaměření, kdy odpovědělo kladně 11 % z počtu respondentů a který navštěvuje 7 chlapců a zajímavě, žádná z dívek. *Sportovní* zájmový útvar navštěvuje 8% dětí z celkového počtu 65 dotázaných, což je počet 3 chlapců a 2 děvčata. Nejméně dětí z dotázaných respondentů dochází do z přírodovědně-chovatelského zájmového útvaru. Jsou to pouze dva chlapci, celkem 3 % z počtu respondentů.

Výsledky znamenají s největší pravděpodobností jistou míru zájmu dětí a také společnosti o umění a celebrity, které mohou být pro děti vzorem a stejně tak touhu dětí a mládeže o umělecké vyžití, rozvíjení talentu a dosažení jisté dokonalosti, která by je vynesla na vrchol uměleckého života, například právě jako celebritu. Pracovat na sobě v tomto smyslu je předností pubertálních snů a tužeb, ale stejně tak může jít o potřebu vybit energií a uspokojivě rozvíjet talent, nabrat sil do školní práce v dobrém kolektivu a s dobrým vedením. Tato pohybová a sportovní činnost je v každém směru zajisté lepší variantou než celodenní vysedávání u počítačových her, nebo televizních seriálů, nebo bezprizorní běhání po ulicích s partou vrstevníků. Tuto zájmovou činnost, dle odpovědí navštěvují především dívky ve věku 11–16 let, což odpovídá pubescentnímu hledání sebe sama a zejména vyrovnání se svým hrdinům, vzorům ze světa kultury a umění.

Zajímavostí hudebních kroužků je, že ho navštěvují nejvíce děti ve věku 8–10 let a zároveň tyto děti z počtu dotázaných respondentů byly přihlášeni do kroužku od rodičů a prarodičů. Většinou je přáním rodičů hudebně nadaného dítěte, je mít z potomka hudebníka, či mít dítě hudebně vzdělané.

Technický zájmový útvar navštěvují s převahou spíše chlapci, kteří v této oblasti spíše vynikají. Z úhlu rozdílů pohlaví může jít o společensky zakořeněnou přitažlivost některých oborů a oblastí zájmů, avšak schopnosti a odlišnosti v sociálním a kognitivním uvažování u chlapců a dívek ve školním věku nejsou příliš rozdílné (Janošová 2008, s. 157).

Naproti tomu zájmový útvar rukodělného zaměření, navštěvují jen chlapci. Je to zajímavý poměr, který však je roven tendencím ve společnosti. Poukazujeme na jistou

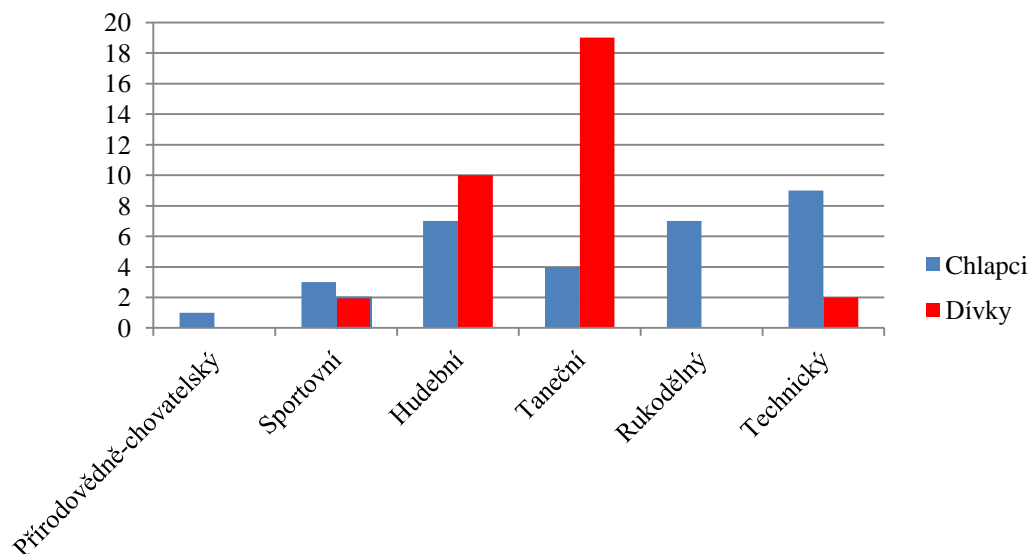
degradaci manuální práce ve společnosti, která je sice žádaná, ale není zdaleka tak lukrativní, jako např. obchodní činnosti. V tomto směru je však dopad ještě širší, neboť děti mají od malička špatné nebo žádné manuální návyky. Rodiče se dětem v tomto směru málo věnují. Školáci nedokážou dobře držet psací náčiní, ale dobře ovládají klávesnici a elektronickou myš. Většina dětí není doma k manuální práci v rodině vedena. Rodiče tím jejich manuální vlohý nerozvíjejí a děti samy pak nemají chuť ani potřebu svou manuální zručnost rozvíjet např. v kroužcích kutilů, řezbářů, háčkování, pletení apod. Nakonec, vždyť se děti učí hlavně nápodobou. Experiment již probíhající od roku 2010 ve školách s novým psacím písmem nazvaným Comenia script, který je vytvořen z psacích a tiskacích písmen, která jsou pro psaní a jemnou motoriku ruky zdaleka jednodušší a snazší je toho příkladem. Písmo vyhovuje více levákům, než stávající psací písmo, ale děti nad písmeny méně přemýšlí, např. nad tvarem a návazností a to vyhovuje sice požadavkům doby a dětem se specifickými vzdělávacími potřebami (dysgrafie), ale ostatním dětem, by mohl přinést nejen zakrnění jemné motoriky ruky. Bohužel, domníváme se, že vše zjednodušit, neznamená výrazně si pomoci a malý počet dětí pracujících v rukodělných zájmových útvarech tomu nasvědčuje.

Sportovní zájmové útvary, díváme-li se na ně, jako na formu prospěšných tělesných aktivit, nejsou dětmi v tomto DDM dostatečně vybírány. Může to být z důvodu např. nedostatku kvalitních vedoucích ZÚ, nebo prostorových, ale nikoliv z důvodů materiálních.

Nejméně dětí a to jen dva chlapci a žádná dívka, z počtu dotázaných respondentů navštěvují zájmový útvar *přírodovědně-chovatelský*. Proč tomu tak je můžeme odhadovat. Například, protože tento DDM je městské zařízení, protože děti v tomto průmyslovém městě jsou vychovávány bez zvířat v rodinách, anebo naopak, že samy mají doma nějaké zvířátko a nemusejí za ním nikam docházet.

Z těchto výše uvedených dat vyplývá, že z počtu 65 dětských respondentů je vyšší počet dětí navštěvujících zájmový útvar taneční v počtu 23 tj. 35%, než zájmové útvary technického zaměření což je 11 dětí a 17 % z počtu dotázaných.

Hypotéza č. 2, že počet dětí, které navštěvují zájmový taneční útvar je vyšší než počet dětí, které navštěvují technické zájmové útvary, se potvrdila.

Graf 2: V DDM chodím do kroužku

• Důvod pro přihlášení do ZÚ DDM

Proč mají děti zájem pracovat v kroužcích Domů dětí a mládeže? Jsou to přímo děti a mládež pro jejich vlastní zájem rozvíjet své koníčky, či pro rozvíjení vlastního talentu, nebo zájem rodičů, který vyplývá z potřeby dítě zaměstnat ve volném čase, či potřeba nechat je odborně vést v zařízení, které má dobré renomé a dobré pedagogické vedení.

Na důvod přihlášení do kroužku (ZÚ) DDM odpověděly děti takto: *Chci se naučit ještě více, baví mě to*, naprosto vyrovnaně a vzácně a v největším počtu kladných odpovědí označilo 12 děvčat a 12 chlapců, to je 37 % dotázaných dětí. Jejich pohnutky jsou tedy jasné, chtějí se rozvíjet, jelikož našli dobrou náplň svého volného času, která jim přináší uspokojení a potěšení. Společnost potřebuje vyrovnané mladé lidi, kteří vědí, co chtějí a dokážou nejen kvalitně pracovat, ale také kvalitně odpočívat a nacházet svou životní náplň a uspokojení. Tento vzorek respondentů odpověděl tedy více než uspokojivě.

Kladně ano, na otázku: *Chci se zkusit naučit něco nového*, odpovědělo 17 respondentů, to je 26 % dětí, z toho 10 dívek a 7 chlapců. Tyto děti mají chuť a potřebu vědět a umět více než doposud a tím se postavily na druhé místo v žebříčku důvodů přihlášení do ZÚ DDM. Znamená to, že jejich pohnutky, by se daly nazvat zvědavostí nebo cílem, který buď splní či nikoliv, ale

nikdo je za nesplnění nebude kárat, nepřijde žádné špatné hodnocení a oni po vyzkoušení mohou zkusit jinou činnost, která je může a bude bavit a naplňovat.

Celkově odpovědělo na tyto dvě stěžejní otázky 41 dětí z 65 respondentů, což znamená dohromady 63 % dotázaných.

Na stejnou úroveň v počtu kladných odpovědí připadly další odpovědi: *Je tu skvělá parta a jiný důvod přihlášení*. Vždy odpovědělo 9 dětí, což je na každou odpověď 14 % dětí z celkového počtu 65 dotázaných respondentů. Víme, zcela jistě, z hlediska vývojové psychologie, že vztahy mezi vrstevníky obzvlášť ve starším školním věku jsou velmi důležité na utváření charakteru a osobnosti budoucího dospělého člověka a stejně tak působení vzorů a hrdinů.

Jen 4 děti, to je 6 % z dotázaných respondentů uvedlo, že docházejí do kroužku DDM, protože *je tu skvělý vedoucí*.

Dle Říčana, 2006 s. 58-59: *Psychologicky blízký, citově intenzivní může být i vztah mezi žákem a učitelem, vztah ke sportovnímu trenérovi, k vedoucímu větší nebo menší skupiny v organizaci mládeže, později k nadřízenému nebo k někomu, kdo je nám celoživotním vzorem. Takový vztah může být vzájemný a může patřit k tomu nejcennějšímu, co nás v životě potká,*

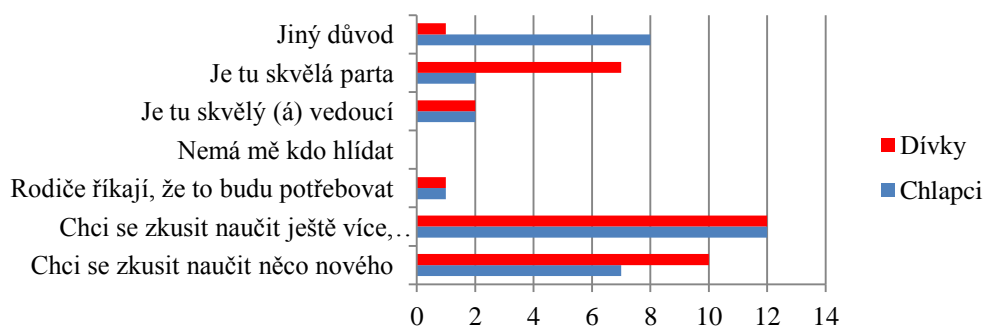
Děti, které takto odpověděly, očividně dávají přednost dobrému klimatu ve vztahových sítích okolo sebe (např. ve třídním kolektivu a zájmovém útvaru) a stejně tak jako potřebu nových znalostí a vědomostí.

Naproti tomu vzácně vyrovnaně odpověděly 3 % dětí, a to 1 děvče a 1 chlapec s nejmenším počtem odpovědí, že: *Rodiče říkají, že to budu potřebovat*. Toto zjištění znamená, že buď je výběr ZÚ DDM podřízen rodičovské vůli, anebo se děti přiklánějí k názoru dospělých a rodičů, neboť věří jejich odhadu. Značí jistou míru poslušnosti, která může také znamenat dětskou dočasnou nerozhodnost.

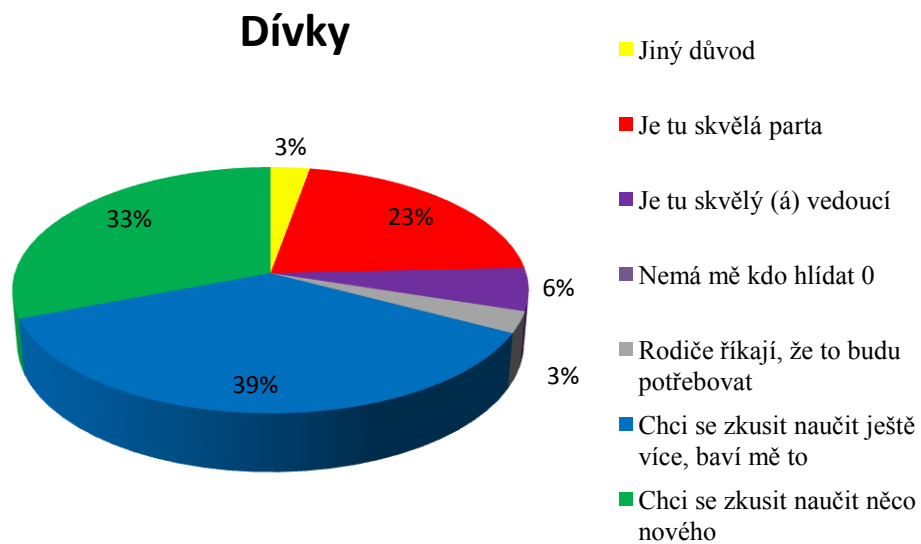
Na posledním místě s nulovým výsledkem odpovědí z této části skončila odpověď: *nemá mě kdo hlídat*. Pohnutky, které vedou rodiče, aby přihlásili svoje dítě a zaplatili mu vstupní částku při přihlášení do zájmového útvaru středisek volného času, nejsou v žádném případě o „hlídání“ dětí. Z jejich strany tedy existuje skutečný zájem o to, aby se děti rozvíjely, což je

nesmírně potěšující zjištění, které jistě vychází z dobrých rodinných vztahů a správných postojů rodičů k trávení volného času svých ratolestí. Znamená to, že rodiče mají o volnočasové a mimoškolní aktivity svých dětí zájem.

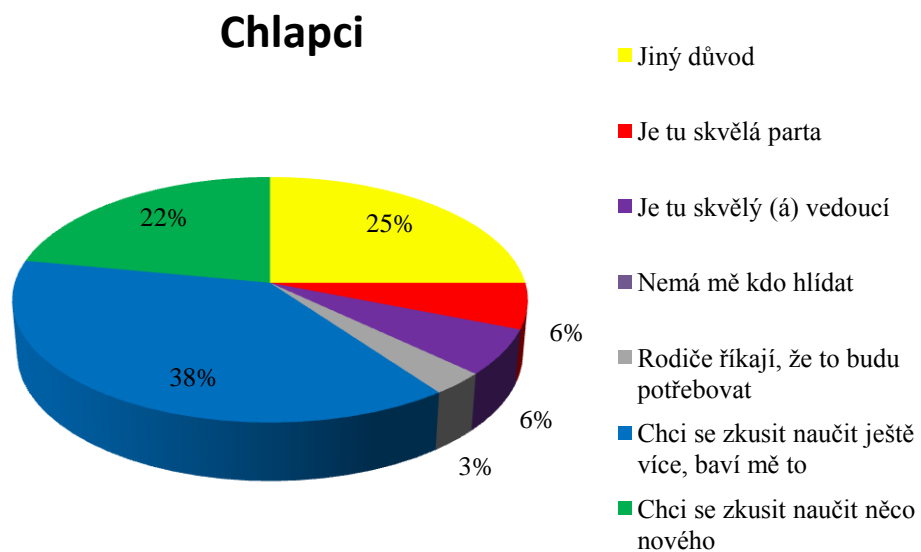
Profesor Matějček (2007 s. 64) doporučuje rodičům, aby školní povinnosti dětí nebrali příliš vážně a zajímali se o všechny čas svých dětí a také je správně za všechnu odvedenou práci v čase „školním“ i ve svém volném čase pochválili: *Nezajímat se jen o školu, ale také o všechny jiné činnosti dítěte. Nedělat ze školy božstvo, kterému se jen slouží a přinášejí oběti.*

Graf 3: Důvod pro přihlášení se do ZÚ DDM

Graf 4: Důvod pro přihlášení – dívky

Graf 5: Důvod pro přihlášení – chlapci

- **Kdo mě do zájmového útvaru přihlásil**

Výsledky z výběru odpovědí v dotazníku u otázky: *Kdo mě do kroužku přihlásil*, odpovídalo z celého počtu dotazovaných 65 dětí v nabídce odpovědí nejčastěji, že ten, kdo je přihlásil, byli *rodiče či prarodiče*. Rodič nebo prarodič přihlásil do ZÚ DDM 10 dívek a 17 chlapců, dohromady 27 dětí, což je 42 % respondentů. Zajímavé je, že rodiče přihlásili více chlapců než dívek.

Hned na druhé příčce v počtu odpovědí skončily odpovědi, že: *děti se přihlásily do ZÚ/kroužku samy*. **Celkově je to poměrně vyrovnaně 13 dívek a 12 chlapců, což je celkem 38 % dotázaných dětí.** Výsledky, jsou velmi těsné s předchozími výsledky 42 % : 38 %.

Rozhodně zajímavým faktem je, že počet 13 odpovídajících dětských respondentů (10 dívek a 3 chlapci) uvedlo, že je přihlásil do ZÚ DDM *kamarád, či spolužák*. To je celkem 20 % z celkového počtu 65 odpovídajících respondentů.

Žádné dítě do volnočasových aktivit DDM nepřihlásil **žádný vedoucí kroužku** nebo dokonce jejich *učitel*.

Zamyslíme-li se nad tímto faktem, můžeme říci, že je velká škoda, že se učitelé nebo jiní pedagogové nepokusí po domluvě s rodiči přihlásit dítě do ZÚ, když je dle jeho názoru např. talentované nebo jinak zručné. Při vyučování učitel dokáže u dítěte odhalit množství talentu, zručnosti či různorodost zájmů nebo také dokonce, jak by bylo možno jinak vyrovnat školní neúspěchy ve volném čase. Učitelé nemají ve své kompetenci takto se zajímat o volný čas žáků, ale bylo by dobré, kdyby učitel zaintervenoval a ve spolupráci s rodiči pomohl dítěti k jeho rozvoji a například i k jeho lepšímu sebehodnocení. Sám však musí mít přehled o nabízených volnočasových aktivitách v místech bydliště.

Tabulka A: Přihlášení do ZÚ/kroužku

	Dívky	Chlapci	Celkem	%
Rodič/prarodič	10	17	27	41 %
Kamarád/spolužák	10	3	13	20 %
Vedoucí/učitel	0	0	0	0 %
Sám/sama	13	12	25	39 %
Celkem	33	32	65	100 %

- **Kolikátý rok chodím do stejného zájmového útvaru DDM**

Spokojenost členů ZÚ DDM, jak s činností, náplní práce, tak s klimatem v kroužcích, s materiálním zabezpečením, vedením, akcemi a kolektivem se dá zhodnotit především věrností členů nebo klientů DDM, neboť se vrací dokonce i do stejných zájmových útvarů.

Tato skutečnost se dala zjistit jednoduchou otázkou: *Do stejného kroužku chodím 1. rokem, 2. rokem nebo více jak 2 roky.*

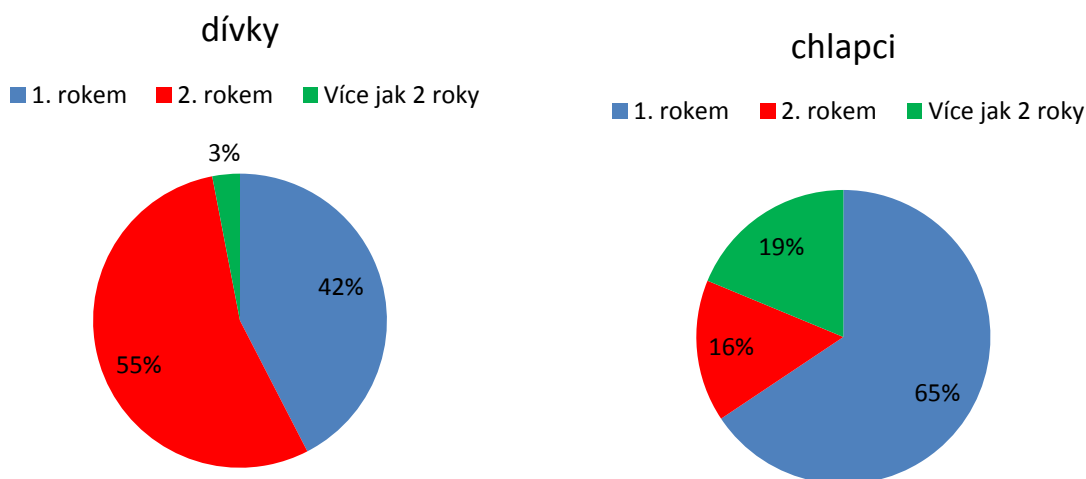
Průzkumné dotazníkové šetření dopadlo takto: 1. rokem chodí do nového kroužku nejvíce chlapců v počtu 21 a dívek 14, což je dohromady 35 dětí a tedy 54 % z celkového počtu 65 respondentů.

Druhým rokem chodí do stejného kroužku více dívek v počtu 18 a chlapců jen 5, což je dohromady 23 dětí a celkem 35 % z celkového počtu 65 respondentů. Tento počet můžeme vysvětlit skutečností, že děti tato vybraná činnost nesmírně baví a opravdu se chtějí naučit co nejvíce. Kladně to koresponduje s odpověďmi: chci se naučit ještě více, baví mě to (Graf 3, s. 42).

Hypotéza č. 3, že děvčata, která navštěvují zájmový útvar DDM, se v následujícím školním roce vrací do stejného ZÚ častěji, než chlapci se potvrdila.

Nejzajímavějším faktem však je, že výsledek v podotázce *chodím do stejného ZÚ více, jak dva roky* odpovědělo kladně 6 chlapců a 1 dívka, tedy 7 dětí, což je dalších 11 % z celkového počtu 65 respondentů. Nejvíce je však zajímavé, že je to markantně více chlapců než dívek, což je dobře znát na grafu 4, který je pro větší názornost rozdělen v hodnotách na chlapce a dívky. Tyto děti jsou si jisté svým výběrem a jsou v tomto středisku volného času spokojené. Činnost v něm, znamená pro ně více, než sledování televize a počítač doma, mají tu své přátele, jistotu smysluplné naplňující práce, která vyvažuje práci školní a je správně zasazena do jejich volného času. Pro DDM jsou odpovědi dětí na podotázky, množstvím návratnosti klientů a to čísla nesmírně potěšujícími, neboť se z těchto dat dá usuzovat, že děti co přicházejí prvním rokem do nějakého ZÚ DDM, chtějí opravdu zkusit něco nového, naučit se něco nového, aby jejich volný čas byl smysluplně zaplněn. Téměř polovina se dětí se vrací další školní rok do stejného zájmového útvaru, což bezesporu znamená spokojenost, podnětné a optimální prostředí, dobré klima a vynikající práci interních a hlavně externích pedagogů.

Zajímavý je pohled na odpovědi podle pohlaví dětí. Domníváme se, že je dán z psychologicky vývojové stránky a také podle daných rolí žen a mužů ve společnosti. Více chlapců (65%), než dívek (55%) začínají v novém kroužku a zkoušejí nové „věci“, hledají „svou“ činnost, ve které by se realizovali, ale již druhým rokem je více dívek (42 %), než chlapců (16%), které zůstávají ve stejném kroužku a mají možná více trpělivosti, snahy a píce naučit se něco více a být ve vybrané činnosti lepší a umět jí do hloubky. Více než 2 roky však pracuje ve stejném ZÚ DDM 16 % chlapců a dívek jen 3%, a to v počtu 6 chlapců: 1 dívka. Mohlo by to být známkou toho, že tito chlapci tedy vykazují větší výdrž a věrnost činnosti než dívky, pokud se jejich zájem ustálí, dostane formu životního stabilního zájmového koníčka, což je u chlapců více než žádoucí, oproti možnosti scházení se v partách požívajících alkohol, drogy nebo pouhé vysedávání u počítačů, či u televize.

Graf 6: Kolikátý rok chodím do ZÚ/kroužku DDM

• Sourozenci v DDM

Odpovědi na otázku: *Do kroužku (ZÚ) DDM chodil nebo bude chodit i můj sourozenec.*

Děvčata odpověděla v počtu 21 dotázaných ANO, tedy, že jejich sourozenec chodil anebo bude chodit do ZÚ DDM, což je 32 % z celkového počtu 65 dotázaných dětí. Záporně, že

nebude žádný sourozenec chodit, ani žádný nechodil do ZÚ DDM, odpovědělo 12 dívek, což je 19 % z celkového počtu 65 respondentů.

Chlapci odpovídali zajímavě obráceně. ANO, do zájmového útvaru chodil nebo bude chodit můj sourozenec, odpovídalo 9 chlapců, což je pouhých 14 % z celkového počtu 65 respondentů. Odpověď NE, že do zájmového útvaru nebude chodit a ani nechodil žádný sourozenec, odpovědělo 23 chlapců, což je 35 % z celkového počtu 65 respondentů. Vysvětlení toho diametrálně odlišného výsledku z hlediska odpovědí chlapců a děvčat si vysvětlujeme náhodou, nebo ve způsobu chování chlapců a dívek. Zatímco dívky jsou progresivnější a dalo by se říci, že bez problémů mohou svého sourozence navnadit do práce v kroužcích DDM, stejně tak mohou být mladšímu sourozenci v DDM průvodkyní, poradkyní nebo pomocnicí.

Tabulka B: Účast sourozenců v ZÚ/kroužku

Respondenti	ANO	NE	Celkem
Dívky	21 (32 %)	12 (18 %)	33 (51 %)
Chlapci	9 (14 %)	23 (35 %)	32 (49 %)
Celkem	30 (46 %)	35 (54 %)	65 (100 %)

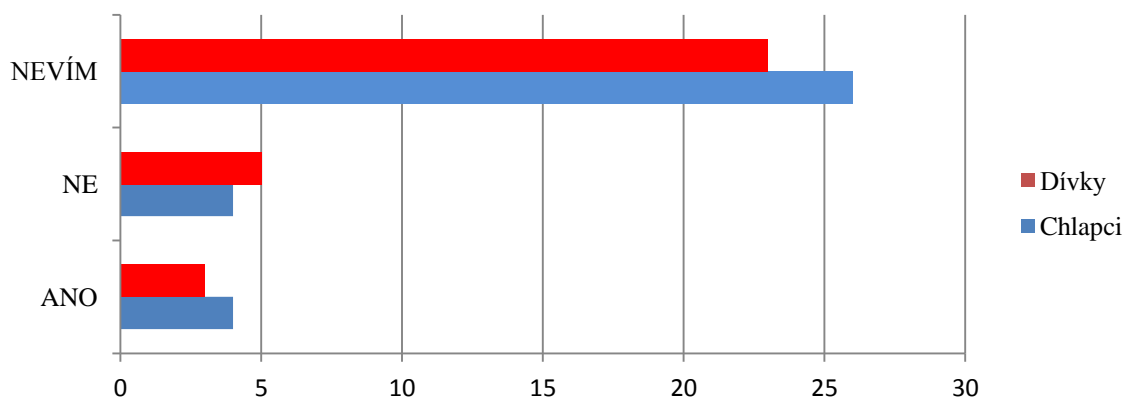
• Představa o volbě povolání

V našem průzkumném šetření jsme dětem položili otázku, jež může mít souvislost s představou volby jejich budoucího povolání, které by mohlo vycházet i z výběru ZÚ, do kterého docházejí. Na otázku: *Myslíš si, že svoje dovednosti z kroužku (ZÚ) využiješ ve svém budoucím povolání?*, zaškrtovali respondenti ano, ne a nevím.

Dívky i chlapci jsou podle výsledků reálně skeptičtí, neboť nejvíce odpovědí od obou pohlaví dohromady v počtu 49 odpovědělo nevím. Bylo to 26 děvčat a 23 chlapců, což je dohromady 75 % z 65 dotazovaných respondentů. Děti nemají jasnou představu o tom, co by mohly v budoucnosti dělat, jak by se na trhu práce mohly uplatnit v závislosti se zájmovou činností. Značné procento nezaměstnaných v rodinách ukazuje v dnešní době dětem, že bohužel placené zaměstnání je životní nutností, ale nemusí být jejich posedlostí a koníčkem. Děti jsou tím vlastně připraveny na realitu, která je prakticky přímo v rodinách dostihuje. Domníváme se, že vidí budoucnost, sice jako nejistou dobu, ale na kterou je třeba se dobře připravit, nejlépe získáním kvalitního vzdělání.

Pouze 7 dětí (5 děvčata a 2 chlapci), což je 11 % z celkového počtu 65 dotázaných respondentů, je rozhodnuto využít svoje dovednosti získané v ZÚ ve svém povolání. Dalších 9 dětí (4 děvčata a 5 chlapců), ví zcela jistě, že svoje dovednosti získané z kroužku (ZÚ) DDM určitě nepoužije ve svém povolání a odpovědělo NE.

Markantní a velký rozdíl v odpovědích i to, že většina odpovídajících respondentů je ve věku 11–16 let, zřejmě vyjadřuje, že děti spíše než sní o budoucnosti s prací v zaměstnání, kterou budou dělat rádi, jsou jejich vize realistické a „při zemi“. Stačí jim pouze fakt, že dostanou práci, získají obživu, aby si mohli dopřát společenský standard životní úrovně, na který jsou zvyklí. Sny se však s velkou pílí a zanícením mohou plnit. Je smutné, že se většina dotazovaných dětí se o nic takového nesnaží, nemají dostatek zdravého sebevědomí, píle a dostatek úsilí. **Příklad z praxe:** *Před 20 lety fungoval v DDM v Mladé Boleslavi Taneční klub Bublina. ZÚ taneční s patnáctiletou tradicí a s vynikajícím odborně fundovaným externím pedagogem v čele. Vychoval množství dětí s dobrým držením těla, správným dýcháním, slyšící rytmus, disciplinovaných, schopných se aktivně věnovat cvičení a tančení a jiným pohybovým aktivitám. Jen jeden chlapec, vystudoval konzervatoř s klasickým tanečním zaměřením a v současné době je členem baletního souboru Národního divadla v Praze.*

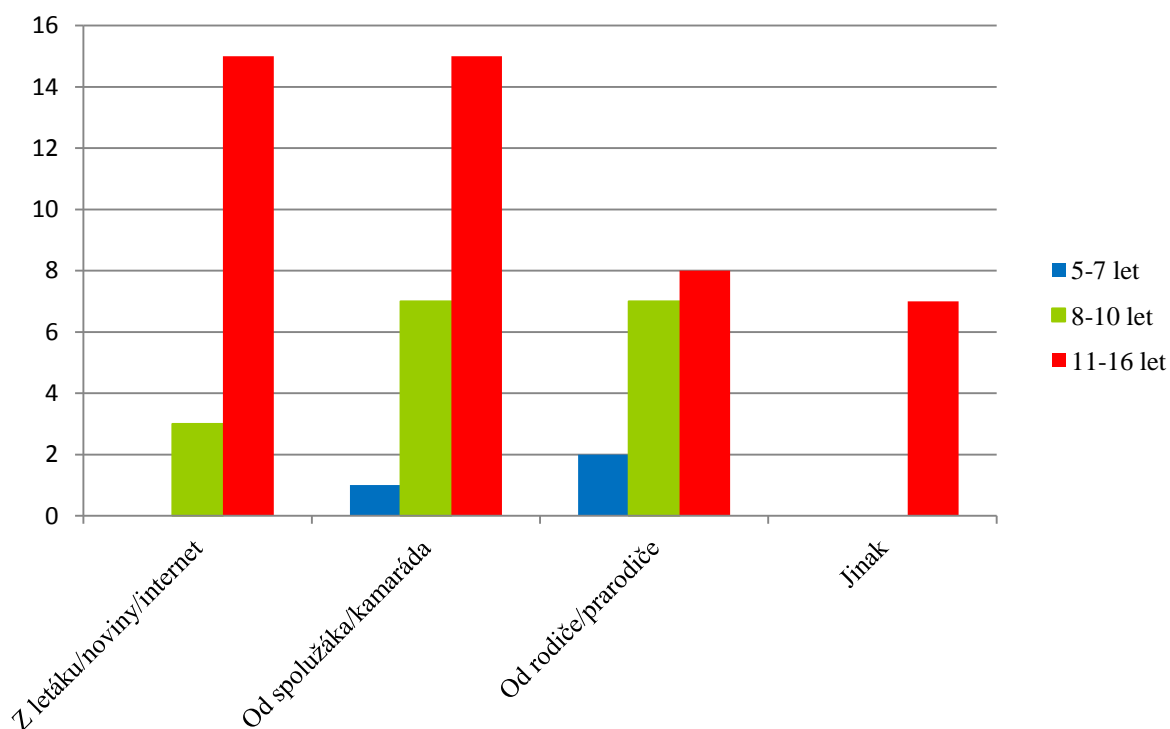
Graf: č. 7: Využití dovedností ze ZÚ ve svém budoucím povolání

Tabulka C: Využití dovedností ze ZÚ ve svém budoucím povolání

	ANO	%	NE	%	NEVÍM	%
Dívky	3	5	5	8	23	35
Chlapci	4	6	4	6	26	40

- **Způsob informování dětí o kroužcích**

Zjišťování dat o tom, jak se děti a mládež dověděli o „svém“ kroužku, který navštěvují a data, která byla nashromážděna v tomto šetření, jsou i malou sondou do sledovanosti informačních tabulí a další úspěšnosti propagace DDM např. letáky. Z těchto odpovědí se dá usuzovat, co je nejlepší reklamou Domů dětí a mládeže a informačně nejefektivnějším způsobem propagace v náboru členů do zájmových útvarů, kroužků a klubů.

Graf: č. 8: Způsob informování dětí o ZÚ/kroužku

Výsledky: Děti, které se dověděly o zájmovém útvaru, nebo přímo o tomto DDM jiným způsobem, než zadanou otázkou, tedy jinak, jiným způsobem, bylo nejméně, celkem 7, to je 11 % z celkového počtu 65 dotázaných.

Druhý nejmenší počet odpovědí odpověď: od rodičů, prarodičů, nebo sourozence, se dovědělo o „svém“ kroužku 17 dětí, což je 26 % z celkového počtu 65 dotázaných. To znamená, že rodič, prarodič nebo sourozenec, není tím, kdo děti informuje o něčem, co by mohl zkusit dělat ve volném čase, co by je možná bavilo a naplňovalo. Je možné, že ani rodinní příslušníci nevědí co je, nebo mohlo by být předmětem zájmu jejich dítěte, vnuka, vnučky, ve volném čase.

Na příčce druhé nejlepší odpovědi, skončila odpověď, kdy se děti dověděly o „svém“ kroužku z letáku, novin či internetu a to v počtu 18 dětí to je 28 % z 65 dotázaných respondentů. Zdá se to velmi dobrý způsob seznámení s činností a obeznámením s existencí zájmového útvaru, který by vyhovoval jejich požadavkům a splňoval jejich představu o vhodném využití svého volného času. Tento způsob je jistě komerční, ale zároveň dobrým ukazatelem toho, že děti čtou a informují se, hledají pro sebe to nejlepší, o čem si myslí, že by chtěly dělat.

Nejčastěji se děti dověděly o „svém“ kroužku od svého kamaráda či spolužáka, a to v počtu 23 dětí, což je 35 % respondentů z celkového počtu 65 dotázaných. Domníváme se, že to je výborný výsledek, neboť to značí, že děti mezi sebou komunikují, že se informují a že se dokážou zmobilizovat a že je táhnou stejným způsobem kamarádské vztahy, což v dnešní přetechizované době, není tak málo.

Můžeme říci, že hlavním a nejdůležitějším způsobem propagace činnosti DDM je jeho vlastní kvalitní práce kroužků a zájmových útvarů, kterou zabezpečují a jejich hlavními propagátory jsou děti samy. Co jejich spokojenost vyvolává je samotná činnost a práce v kroužcích, kterou pedagogicky zajišťují externí a někteří interní pracovníci. Důrazně podotýkáme, že tato práce je náročná a nedoceněná, ale očividně externí pedagogické pracovníky baví a samotné naplňuje, jelikož jinak by jí nedělali a dětem se paradoxně ve svém volném čase nevěnovali. Jejich kvalitní práce tedy mluví za vše a od ní se odvíjí veškerá ostatní činnost zájmových útvarů.

O externích pedagogických pracovnících – vedoucích ZÚ DDM v Mladé Boleslavi hovoří již výše citace z výroční zprávy. Vyplývá z ní, že kroužky se ruší ve velké většině z důvodů nezájmu dětí a rodičů o nabízené činnosti.

7.2 Vyhodnocení výsledků analýzy spisové dokumentace

Pro ucelený pohled na toto volnočasové středisko předkládáme data, která čerpáme z části výroční zprávy DDM Mladá Boleslav, celoročního střediska volného času pro děti a mládež (viz příloha č. 2).

- **Charakteristika, spolupráce a personální údaje DDM Mladá Boleslav**

DDM se stará o sportovní hřiště v centru města Mladé Boleslavi a provozuje dvě turistické základny. Středisko pracuje celoročně, jednotlivá zařízení jsou zájemcům volně přístupná. Činností střediska se spádově účastní zájemci z celého původního mladoboleslavského okresu. Nabídka činností je určena všem věkovým skupinám od dětí předškolního věku až po seniory. Jednotlivá pracoviště se s ohledem na svoje prostorové a materiální podmínky se výrazně profilují.

Nabídka zařízení se cíleně mění s ohledem na moderní trendy vývoje využití volného času, pružně reaguje na potřeby měst a veřejnosti a pravidelně dochází k její inovaci. Na trhu volného času se kromě tradičních oblastí prezentuje některými charakteristickými, či výjimečnými aktivitami: mezinárodní spoluprací, samostatným střediskem s botanickou a zoologickou expozicí, ekocentrem, tvorbou materiálů pro environmentální výchovu na školách, možnost rekreačních pobytů, různými formami klubových činností, informačním centrem pro mládež, koordinací práce Dětského a mládežnického parlamentu, vedením velmi úspěšných divadelních souborů. Účastníky zájmového vzdělávání jsou děti, žáci a studenti a celá různorodá společnost obyvatel města. Cenný rozhovor a důležité informace pro tuto bakalářskou práci nám poskytla zástupkyně ředitelky Domu dětí a mládeže v Mladé Boleslavi.

Ze spisové dokumentace vyplývá, že počet pedagogických pracovníků s odbornou kvalifikací tzv. interních pracovníků, vykonávající přímou pedagogickou činnost při volnočasových aktivitách, jak v zájmových útvarech, tak ve spontánních činnostech je 17 z toho jeden muž, ostatní jsou ženy. Nepedagogických pracovníků zaměstnaných pro chod a činnost všech budov a zařízení je 22. Externích pedagogických pracovníků především vedoucích zájmových útvarů má tento Dům dětí a mládeže 42 z toho je 27 žen a 15 mužů. Věkově je nejvíce pedagogických pracovníků do 30 let a dále mezi 40 a 50 lety.

Z výroční zprávy dále vyplývá, že k 31. 6. 2012 společně interní a externí pracovníci vedli v tomto Domě dětí a mládeže 74 zájmových útvarů a klubů. Z výsledků průzkumného šetření anonymním dotazníkem s počtem 65 respondentů odpovědělo 18 dětí, že jejich vedoucí je muž a 47 dětí, že jejich vedoucí je žena.

Zřizovatelem tohoto střediska volnočasových aktivit je kraj, který se také podílí na financování provozu společně s financemi Ministerstva školství na platy interních pracovníků. Z rozhovoru s vedoucí pracovnící DDM však finance dále získávají z grantů města, sponzorských darů, nebo z vlastní činnosti (např. z akcí, prodejem výrobků a výpěstků zahrady) a také z hrazených zájmových volnočasových činností, jako jsou platby za přihlášení do zájmového útvaru DDM. Středisko volného času většinou působí v různých budovách, o které také pečuje a tyto nemovitosti patří ve většině obcí. Ze všech těchto informací je patrné, že způsob financování je složitou a komplikovanou záležitostí, že úplné hmotné zabezpečení pro práci DDM nedostačuje a stát jí dostatečně neposkytuje. Dle hodnocení vedoucí pracovníce DDM je spolupráce s rodiči velmi dobrá. Dětské klienty DDM nemají problémy udržovat pořádek v prostorách volnočasových aktivit.

DDM spolupracuje s Centrem 83 v Mladé Boleslavi, což je poskytovatel sociálních služeb, který poskytuje sociální služby pro osoby mentálním a kombinovaným postižením od předškolního věku až do dospělosti (Centrum 83). Centrum 83 v průběhu let využívá akcí a zúčastňuje se např. kurzů a výtvarných dílen v DDM. Těmto skupinám se věnují interní pedagogičtí pracovníci DDM. Dále jsme zjistili, že DDM disponuje kvalitním materiálním vybavením. V oblasti technického zázemí vybavenosti např. počítači, jsou používána informační technika nejstarší z roku 2002 a nejnovější z roku 2012. Pracovníci DDM by si přáli mít vybavení v nejmodernějším provedení a kvalitě.

- **Volnočasové aktivity**

Některá data pro představu širší práce tohoto střediska volného času v centru dění města čítajícího více než 45000 obyvatel, vycházející z výroční zprávy o činnosti tohoto Střediska volného času v roce 2011/2012: spontánní činnosti se zúčastnilo 42479 klientů, které vykazují dohromady všechna i odloučená střediska, pobytových akcí 1817 klientů (víkendová tréninková soustředění, sjezdy, sportovní akce během školního roku např. v turistických základnách DDM),

odborné a metodické činnosti a programy 13787 dětí, žáků a studentů a pedagogických pracovníků (akce připravené pro a výchovné, vyučovací a vzdělávací účely pro školy a školská zařízení). Nepočítáme letní prázdninové akce a tábory dále např. příležitostnou zájmovou činnost jako různé rukodělné, výtvarné a keramické kurzy, divadelní představení přírodovědné akce i práci dětského parlamentu. Tyto činnosti nejsou zdaleka všechny, avšak čísla jsou ohromující. Do Domu dětí a mládeže V Mladé Boleslavi v roce 2011/2012 chodilo do zájmových útvarů, tedy účastnilo se pravidelné každotýdenní činnosti, více než 800 dětí, to znamená, že přesně tolik dětí se dobrovolně rozhodlo trávení svého volného času posunout do pravidelné činnosti a tím, že je dílčím způsobem placená můžeme tento čas zhodnotit jako *polovolný*. Z tohoto počtu osmi set dětí, bylo ve školním roce 2011/ 2012 ve věku 11–16 let přibližně 450 členů. Všechna tato čísla hovoří o dobré pedagogické přípravě, mnohaleté praxi, znalosti nových trendů, výborném vedení a vycházení vstříc veřejnosti a dětem především. Heslem tohoto Domu dětí a mládeže je věta: „TUDY Z NUDY“.

Pravidelná zájmová činnost je v DDM Mladá Boleslav dle spisové dokumentace uskutečňována každý všední den v odpoledních hodinách zpravidla od 14.00 hod. do 19.00 hod. Velkou měrou se podílejí na pedagogickém vedení kroužků externí pracovníci. Někteří pracují v DDM i několik desítek let a většina z nich je velmi aktivní. S dětmi se účastní soutěží, víkendových pobytů a festivalů, zároveň pomáhají v organizaci akcí DDM ve spolupráci s interními pedagogickými pracovníky. Činnost zájmových útvarů byla zahájena 20. 9. 2011 a byla ukončena 10. 6. 2012. Dle výroční zprávy DDM v Mladé Boleslavi za školní rok 2011/2012 celkově navštěvuje nabízené zájmové útvary již několik let přibližně stejný počet zájemců. Tato výroční zpráva se zmiňuje zajímavou informací z odloučených pracovišť: *Přestože má město Mnichovo Hradiště a Benátky nad Jizerou téměř stejný počet obyvatel, jsou nesrovnatelné rozdíly v zájmu o pravidelnou činnost. Je to patrné i z údajů o tom, které zájmové útvary se nepodařilo otevřít.*

Dle spisové dokumentace a výsledků našeho výzkumného šetření vyplývá, že hypotéza č. 1 se potvrdila, neboť výsledky ukazují, že v pravidelné zájmové činnosti přicházejí častěji do zájmových útvarů DDM opravdu děti ve věku 11–16 let. (viz Tab. D str. 54)

Tabulka D: Prezentace vzorku respondentů

Věk	Dívky	Chlapci	Celkem
5–7	0	4	4 (6 %)
8–10	10	9	19 (29 %)
11–16	23	19	42 (65 %)
Celkem	33	32	65 (100 %)

Tabulka D ukazuje, že až 42 dětí, což představuje téměř 65 % z celku, má zájem o volnočasové aktivity v DDM Mladá Boleslav. Tato věková kategorie je ve využívání kroužků a zájmových útvarů nejvíce zastoupena.

Hypotéza č. 1, že děti ve věku 11–16 let navštěvují zájmové útvary DDM častěji, než děti mladšího věku se potvrdila.

8 Vyhodnocení hypotéz

Tato část bude zaměřena na vyhodnocení hypotéz H1, H2, H3. Cílem bylo analyzovat zájmovou činnost dětí v Domě dětí a mládeže v celoročně fungujícím středisku volnočasových aktivit v Mladé Boleslavi. Hypotézy byly ověřovány na základě analýzy spisové dokumentace a metodou nestandardizovaného dotazníku, který směřoval k 65 dětem, které docházely do zájmových útvarů na počátku školního roku 2012/2013.

Hypotéza č. 1: Děti ve věku 11–16 let navštěvují častěji zájmové útvary DDM než děti mladšího věku.

Tato hypotéza se potvrdila.

Podle součtu počtu dětských klientů DDM, kteří se zúčastňují pravidelné zájmové činnosti dle dokumentace DDM a také podle respondentů, kteří se zúčastnili našeho výzkumného šetření, se potvrdila hypotéza, že zájmové útvary navštěvují více děti ve věku 11–16 let, než děti mladší. (Tabulka D, s. 54)

Hypotéza č. 2: Počet dětí, které navštěvují zájmový taneční útvary je vyšší, než počet dětí, které navštěvují technické zájmové útvary.

Podle součtu počtu dětských respondentů, kteří se zúčastnili našeho průzkumného šetření, se potvrdila hypotéza č. 3, jelikož do zájmových útvarů tanečních dochází 35 % dětí a to je více než 17 % dětí, které navštěvují zájmové útvary technické. (Graf č. 2, s. 40)

Tato hypotéza se potvrdila.

Hypotéza č. 3: Děvčata, která navštěvují zájmový útvar DDM, se v následujícím školním roce vrací do stejného zájmového útvaru častěji než chlapci.

Podle součtu počtu dětských respondentů, kteří se zúčastnili našeho výzkumného šetření, se potvrdila hypotéza č. 3, jelikož do stejných zájmových útvarů dochází následující školní rok 55% dívek a to je více než 16% chlapců. (Srovnání dívky – chlapci, Graf č. 6, s. 46)

Tato hypotéza se potvrdila.

9 Závěr

Naše bakalářská práce se zabývala problematikou trávení volného času ve střediscích volného času v Domě dětí a mládeže v Mladé Boleslavi. Především jsme se zabývali zájmovými útvary, které zde pro děti pracují.

Provedli jsme průzkumové šetření ohledně výběru nejoblíbenějších činností ve volném čase dětí. Zajímalo nás, z jakého důvodu a kdo dítě do kroužku přihlásil. Dále nás zajímalo, kde se o zájmovém útvaru dítě dovědělo.

Zaměřili jsme se na klienty jednoho celoročního střediska volnočasových aktivit, ve věku od 5 do 16 let v celkovém počtu 65 odpovídajících respondentů. V průzkumu byla popsána data, získaná analýzou spisové dokumentace a dotazníkem vlastní konstrukce. Výsledky, mohou být použitelné pro různá střediska volnočasových aktivit, která mají ve svém programu zájmovou činnost, avšak naše výsledky nemohou být v žádném případě plošně prezentovány. Z výsledků našeho šetření vyplynuly mnohé informace a údaje, které jsme podrobně interpretovali v praktické části.

Z uvedených průzkumných zjištění tedy vyplývá, že **děti si svoje volnočasové aktivity v zájmových útvarech vybírají samy a rodinní příslušníci jsou jim při výběru nápomocni, ale s největší pravděpodobností příliš neovlivňují jejich výběr.** Přičemž není velký rozdíl mezi výběrem chlapců a výběrem dívek. **Motivací dětí při vstupu do zájmových útvarů je ve většině případů zvědavost a přání se něco naučit a také jsou to společní kamarádi** např. ze školy a dobrý kolektiv, výborné vedení a klidné sociální klima v kroužcích. V malých formálních skupinách, které nepostrádají plán činnosti, zázemí a program, navazují děti pozitivní sociální kontakty a mají dobrou motivaci pro dobře odvedenou práci v kroužku. Výkon dětí je hodnocen pochvalou vedoucího zájmového útvaru, která je pro ně zadostiučiněním a možnou kompenzací v případě školních neúspěchů.

Celospolečenským trendem je však digitalizace a komputelizace, jejíž dopad je znatelný ve všech rovinách života dětí i dospělých, proto také děti ve velkém počtu a po pravdě odpovídaly, že nejraději a hodně času tráví u počítače.

Dle faktických výsledků vyšlo najevo, že v Domech dětí se pod pedagogickým dohledem stýkají děti se svými vrstevníky a nejsou zde frustrováni „školními“ povinnostmi, proto do „svých“ kroužků pravidelně docházejí. Z přihlášení do některého z kroužků DDM vyplývají pro děti povinnosti, kterým se nebrání, ba naopak plní je rádi. Všechny tyto klady znamenají mnohé pro dobrý psychický, ale i fyzický vývoj dětí.

Rodiče sledovaných dětí jsou natolik moudří, že dokážou podporovat svoje děti v jejich snaze o smysluplné naplňování volného času.

9.1 Navrhovaná opatření do praxe

Z analýzy výsledků průzkumové šetření, vyplývají některá doporučení do praxe pro celoročně pracující střediska volného času pro děti a mládež.

- Největší propagací středisek volného času je kvalitní práce externích pracovníků, to znamená, že doporučujeme nešetřit na vzdělávání dobrých vedoucích zájmových útvarů
- Zaměřit se více na propagaci a motivaci k práci rukodělných a manuálních zájmových útvarů
- Zaměřit se více na propagaci čtení knih a informovanosti o knihách a knižních novinkách např. ve spolupráci s knihovnou města
- Zajistit kvalitnější pedagogické pracovníky v oblasti sportu a tělovýchovy
- Zaměřit se i na zvýhodnění sourozenců stávajících členů zájmových útvarů
- Motivovat a nadchnout děti a mládež pro to, aby se nebály pracovat na své budoucnosti v oblasti, která je naplňuje a baví
- Zaměřit se více na děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které potřebují odreagování a kompenzaci vzhledem ke školní činnosti
- Doporučujeme více spolupracovat s rodiči a školami a školskými zařízeními v regionu v rámci kvalitních volnočasových aktivit.

Seznam literatury a použitých zdrojů:

CENTRUM 83, 2012. In: Centrum.cz [online]. Aktualizováno 27. 11. 2012 [vid. 1. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.centrum83.cz>

ČERNÝ, Karel. 2009. *Vzdělanostní společnost po česku?* 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s.r.o. ISBN 978-80-7106-582-1.

EYEROVÁ, Linda, EYER, Richard, 2007. *Jak naučit děti hodnotám.* 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-275-1.

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina, 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času.* 2. vyd. Praha: Portál ISBN 978-80-262-0030-7.

JANOŠOVÁ, Pavlína. 2008. *Dívčí a chlapecká identita.* 1.vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2284-9.

MAREŠ, Jiří a kol. 2006. *Kvalita života u dětí a dospívajících* 1. vyd. Brno: MSD. ISBN 80-86633-65-9.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2008. *Co děti nejvíc potřebují.* 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-504-2.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2007. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-325-3.

MŠMT: *Čtenářská gramotnost českých dětí je alarmující.* [online]. [vid. 4. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

NAKONEČNÝ, Milan. 2009. *Sociální psychologie.* 2. vyd. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9.

NÝVLTOVÁ, Václava. 2008. *Psychopatologie pro speciální pedagogy.* 1. vyd. Praha: Univerzita Komenského. ISBN 978- 80-86723-48-8.

PLAŇANA, Ivo. 2000. *Manželství a rodiny.* 1.vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk. ISBN 80-7239-039-2.

ŘÍČAN, Pavel, 2006. *Cesta životem.* 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-124-7.

SAK, Petr, SAKOVÁ, Karolína. 2004. *Mládež na křižovatce*. 1. vyd. Praha: Svoboda servis. ISBN 80-86320-33-2.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 20, s. 509–510.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10264–10265)

Seznam příloh

Příloha č.1 Dotazník

Příloha č.2 Výroční zpráva o činnosti střediska volného času za školní rok 2011/2012

Seznam grafů

Graf č.1: Nejraději dělám ve volném čase	35
Graf č.2: V DDM chodím do kroužku	40
Graf č 3: Důvod pro přihlášení se do ZÚ DDM	42
Graf č.4: Důvod pro přihlášení – dívky	43
Graf č.5: Důvod pro přihlášení – chlapci	43
Graf č.6: Kolikrátý rok chodím do ZÚ/kroužku DDM	46
Graf: č.7: Využití dovedností ze ZÚ ve svém budoucím povolání.....	48
Graf: č.8: Způsob informování dětí o ZÚ/kroužku	49

Seznam tabulek

Tabulka A: Přihlášení do ZÚ/kroužku	44
Tabulka B: Účast sourozenců v ZÚ/kroužku	47
Tabulka C: Využití dovedností ze ZÚ ve svém budoucím povolání	48
Tabulka D: Prezentace vzorku respondentů.....	54

Seznam zkratek

DDM – Dům dětí a mládeže

ZÚ – zájmový útvar

Přílohy

Příloha č. 1

Dotazník pro člena zájmového útvaru Domu dětí a mládeže Na Výstavišti, Husova 201, Mladá Boleslav (DDM MB)

Data získaná z dotazníku poslouží k tvorbě bakalářské práce studentky Technické univerzity v Liberci, Fakulty přírodovědně-humanitní, Katedry speciální pedagogiky a sociálních studií, s názvem Volný čas dětí.

Velmi děkujeme za všechny poskytnuté informace.

Označ křížkem vždy jedno pravdivé tvrzení:

Jsem:

Dívka	
Chlapec	

Můj věk je:

5 – 7 let	
8 – 10 let	
11 – 16 let	

Nejraději ve volném čase:

Chodím do kroužku (ZÚ) DDM	
Čtu knihy	
Sleduji televizi	
Hraji si s hračkami	
Povídám si s kamarády	
Jsem doma u počítače	
Jím a spím	
Jsem doma (s rodiči, nebo prarodiči)	
Mám nejraději ve vol. čase nějakou jinou činnost	

V Domě dětí a mládeže chodím do kroužku (ZÚ)

Důvod pro přihlášení do kroužku (ZÚ):

Chci se zkusit naučit něco nového.	
Chci se naučit ještě více, baví mě to.	
Rodiče říkají, že to budu potřebovat.	
Nemá mě kdo hlídat.	
Je tu skvělý/á vedoucí.	
Je tu skvělá parta.	
Jiný důvod	

Můj vedoucí kroužku (ZÚ) je:

Žena	
Muž	

O „mém“ kroužku (ZÚ) jsem se dověděl:

Z letáku, novin či internetu	
Od spolužáka či kamaráda	
Od rodiče, prarodiče či sourozence	
Jinak	

Do kroužku (ZÚ) DDM chodil

(bude chodit) i můj sourozenec.

Rukodělného	
Technického	
Tanečního	
Sportovního	
Jazykového	
Hudebního	
S uměleckým zaměřením	
Přírodovědně-chovatelského	
Typu Fantasy	

Do kroužku (ZÚ) DDM mě přihlásil:

Rodič/prarodič	
Kamarád/spolužák	
Vedoucí/učitel	
Sám/sama	

Datum:

Ano	
Ne	

Do stejného kroužku (ZÚ) chodím:

1. rokem	
2. rokem	
Více jak 2 roky	

**Myslíš si, že svoje dovednosti z kroužku (ZÚ)
využiješ ve svém budoucím povolání?**

Ano	
Ne	
Nevím	

VÝROČNÍ ZPRÁVA
O ČINNOSTI STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU
ZA ŠKOLNÍ ROK 2011/2012

1.

2. Základní údaje o středisku volného času

- Dům dětí a mládeže „Na Výstavišti“, Mladá Boleslav, Husova 201
- Zřizovatel: Středočeský kraj
IČO 00873373
IZO 102814848
- **Kontakty:**
Telefon: 326 323 281
Fax: 326 326 937
e-mail: ddm-mb@ddm-mb.cz
www stránky: www.ddm-mb.cz
ředitelka SVČ: Bc. Hana Suková Pelantová
tel.: 326 326 937
e-mail: hana.sukova@ddm-mb.cz
statutární zástupce: Miluše Havlová
e-mail: miluse.havlova@ddm-mb.cz

Datum poslední změny zařazení do rejstříku škol a školských zařízení: 1. 9. 2009

Uskutečněné změny za hodnocený školní rok: žádné

3. Charakteristika střediska volného času

- **Středisko volného času**

Dům dětí a mládeže „Na Výstavišti“ Mladá Boleslav je středisko volného času, které má 5 odloučených pracovišť /2 z nich v jiných městech/, stará se o sportovní hřiště a provozuje 2 turistické základny. Středisko pracuje celoročně, jednotlivá zařízení jsou zájemcům volně přístupná. Činnosti střediska se spádově účastní zájemci z celého původního mladoboleslavského okresu, což je umožněno zejména detašovanými pracovišti v Mnichově Hradišti a v Benátkách nad Jizerou. Nabídka činností je určena všem věkovým skupinám od dětí předškolního věku až po seniory. Jednotlivá pracoviště se s ohledem na svoje prostorové a materiální podmínky výrazně profilují.

Nabídka zařízení se cíleně mění s ohledem na moderní trendy vývoje využití volného času, pružně reaguje na potřeby měst a veřejnosti a pravidelně dochází k její inovaci. Na trhu volného času se kromě tradičních oblastí prezentuje některými charakteristickými či výjimečnými aktivitami:

- mezinárodní spolupráce
- Zahrada s botanickou a zoologickou expozicí
- Ekocentrum
- tvorba metodických materiálů pro environmentální výchovu na školách
- možnost rekreačních pobytů na základnách v Máchově kraji a v CHKO Křivoklátsko
- různé formy klubové činnosti
- práce s marginálními a ohroženými skupinami dětí a mládeže
- Informační centrum pro mládež
- koordinace práce Dětského a mládežnického parlamentu
- úspěšné divadelní soubory

Účastníky zájmového vzdělávání jsou děti, žáci a studenti. Účastníky mohou být také pedagogičtí pracovníci, zákonní zástupci nezletilých účastníků, popřípadě další fyzické osoby.

Nástroje řízení:

- pravidelné porady s pedagogickými pracovníky - 1x měsíčně
- konzultace
- porada vedení - 1x týdně
- porady na úrovni jednotlivých pracovišť
- pohovory s pedagogy v rámci pracoviště
- konzultace s externisty

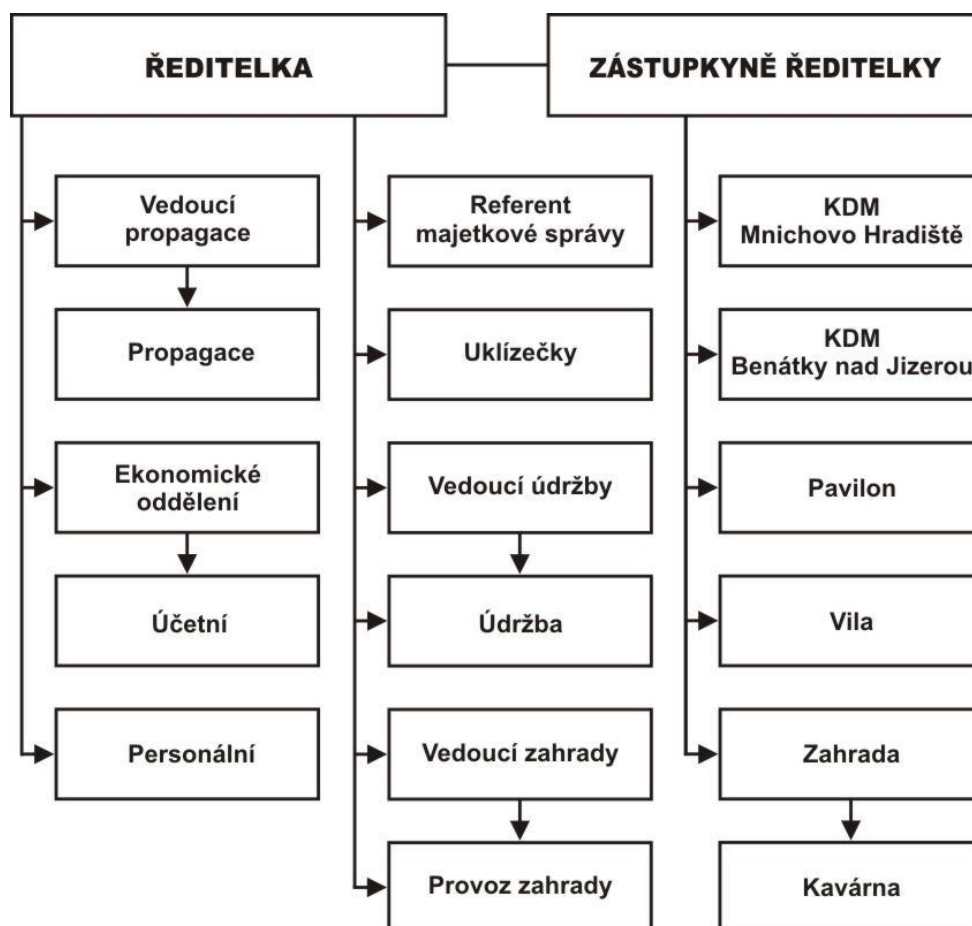
Hospitační činnost

Hospitační činnost vedoucích pracovišť - vedoucí pracovišť prováděli hospitace osobně, ale v jejich kompetenci je také možnost pověření ostatních interních pedagogických pracovníků k této činnosti. Z hospitací jsou vedeny zápisy.

Hospitační činnost zástupkyně ředitelky - zúčastnila se zahajovacích schůzek s externími pracovníky na pracovištích a v průběhu školního roku navštívila některé zájmové útvary.

- **Organizační struktura střediska volného času a personální obsazení**

Struktura a personální obsazení

VILA

Ředitelka:

Zástupkyně ředitelky:

Vedoucí keramického studia: _____

Pedagogická pracovnice:

Vedoucí propagačního oddělení:

Vedoucí ekonomického oddělení:

Účetní:

Personální:

Referent majetkové správy:

Vedoucí údržby a garážmistr:

Pracovníci údržby:

Uklízečka:

Bc. Hana Suková Pelantová

Miluše Havlová

Renata Bílková

Dana Rychtrová

Vratislav Houštecký

Ingrid Fabiánová

Jitka Kolářová

Eva Čančíková

Miroslava Dvořáková

Hana Vícová

Bohuslav Machačík

Daniel Pavlovčík

Iveta Heřmanová

PAVILON

Vedoucí pedagogického úseku:

Alena Holíková

Mgr. Hana Vidlařová

Vedoucí ICM:

Ivana Sakařová, DiS.

Skladnice, uklízečka:

Pokladní:
12.9.2011

Mgr. Lucie Kuráková
Bc. Jiří Fojta, DiS od 16.1. 2012
Bc. Helena Mráková od 9.1.2012
Jana Štolová

Ing. Miloslava Hamáčková od

ZAHRADA

Vedoucí pedagogického úseku:

Pedagogické pracovnice:

Pracovnice v kavárně:

Vedoucí provozního úseku:

Zahradníci:

Celnerová

Chovatelé:

Uklízečka:

Bc. Jan Cindr

Mgr.

Jana Janků, DiS

Helena Komárková

Josef Sochor

Martina Kotlabová

Eva Peikrtová

Marie Pecinová

Gabriela

Tomáš Šimonek

Markéta Fenclová

Renata Kudrnová

KLUB DĚTÍ A MLÁDEŽE V MNICHOVĚ HRADIŠTI

Vedoucí KDM:

Pedagogická pracovnice:

Bc. Květoslava Exnerová

Petra Pilbauerová

KLUB DĚTÍ A MLÁDEŽE V BENÁTKÁCH n/J

Vedoucí KDM:

Pedagogická pracovnice:

Pokladní:

Milada Trnková, DiS.

Jaroslava Mincbergerová

Helena Mansfeldová

• **Vymezení hlavní a doplňkové činnosti střediska volného času**

Je dáno zřizovací listinou. V rámci doplňkové činnosti provozujeme koupi zboží za účelem dalšího prodeje a prodej. Tuto činnost provozujeme v kavárně u Zahrady, v ICM a v klubech při spontánních činnostech v Benátkách nad Jizerou a v Mnichově Hradišti.

• **Materiálně technické podmínky**

Činnost DDM byla realizována na těchto pracovištích:

Mladá Boleslav:

VILA - Husova 201

/vedení DDM, ekonomické oddělení, propagace, keramické studio, údržba/

Budova je majetkem Středočeského kraje.

PAVILON - Purkyňova ul. 224

/modeláři, sport, tanec, společenské aktivity, divadlo, internet, výpočetní technika, ICM/

Objekt i přilehlé hřiště je majetkem města Mladá Boleslav.

ZAHRADA - Jaselská ul.1119

/botanické skleníky, chovatelství, výukové programy pro školy, přírodovědné projekty, Ekocentrum/
Objekt je majetkem města Mladá Boleslav.

Odloučená pracoviště:

KLUB DĚTÍ A MLÁDEŽE v Mnichově Hradišti - Mírová ulice 69
Objekt je majetkem města Mnichovo Hradiště.

KLUB DĚTÍ A MLÁDEŽE v Benátkách nad Jizerou - Pražská ulice 227
Objekt je majetkem města Benátky nad Jizerou.

LODĚNICE v Bakově nad Jizerou - Rybní Důl
Objekt je majetkem SRPD při DDM a pozemek je majetkem Středočeského kraje.

MATEŘSKÁ ŠKOLA, Palackého 978, Bakov nad Jizerou
Objekt je majetkem města Bakov nad Jizerou. Využívá se pouze pro pravidelnou zájmovou činnost.

K prázdninové činnosti a víkendovým pobytům slouží:

BEZDĚDICE /základna s celoročním provozem/
Objekt je majetkem Středočeského kraje.

LHOTKA /letní táborová základna/
Základna je majetkem DDM.

Všechny objekty jsou průběžně v rámci možností udržovány.

4. Činnost střediska volného času

- **Pravidelná zájmová činnost**

Pravidelná zájmová činnost je uskutečňována každý všední den v odpoledních hodinách zpravidla od 14.00 hod. do 19.00 hod. Na vedení kroužků se ve velké míře podílejí externí pracovníci. Někteří pracují v DDM i několik desítek let a většina z nich je velmi aktivní. S dětmi se účastní soutěží, víkendových pobytů a festivalů, zároveň akce ve spolupráci s námi pořádají. Činnost zájmových útvarů byla zahájena 20. 9. 2010 a byla ukončena 10. 6. 2011.

Z nabízených kroužků se nepodařilo otevřít:

Mladá Boleslav: hokejbal, rytmika, tectonic, klub moderního tance, školička internetu pro klienty Centra 83, textilní kouzlení

Benátky nad Jizerou: počítače, šachy, deskové hry

Mnichovo Hradiště: angličtina, barevný svět, dramaťák, hadrárna, hry bez hranic, kytara, saxána, tančírna, záchranář, zálesák, flétna

Nově jsme otevřeli:

Mladá Boleslav: teraristický, aktivity

Benátky nad Jizerou: břišní tance, hrátky s řečí, divadelní kroužek, předškoláček, stolní tenis, příprava na školku, kickbox aerobic

Celkově navštěvuje nabízené zájmové útvary již několik let přibližně stejný počet zájemců. Přestože má město Mnichovo Hradiště a Benátky nad Jizerou téměř stejný počet obyvatel, jsou nesrovnatelné rozdíly v zájmu o pravidelnou činnost. Je to patrné i z výše uvedených údajů o tom, které zájmové útvary se nepodařilo otevřít. Pokud totiž kroužek neotevřeme, je to vždy způsobeno malým zájmem ze strany dětí a rodičů o nabízené činnosti.

- II. Příležitostná zájmová činnost

- **Pobytové akce**

Pobytové akce nabízejí všechna pracoviště. Většina se jich uskutečňuje na naší táborové základně v Bezdědicích. O jarních prázdninách jsme uspořádali dva pobyty na horách a jeden v Bezdědicích. Zájem bohužel nadále spíše klesá.

Pracovníci Ekocentra letos uspořádali 3 pobytové akce se zaměřením na ekologickou výchovu pro třídní kolektivy. Tyto aktivity jsou poměrně žádané, ale není v silách pedagogů zvládnout při plnění dalších povinností větší množství těchto pobytů.

[Přehled pobytových akcí: kapitola 10 této zprávy, tabulka - III. Pobytové akce](#)

- **Prázdninová činnost**

O letních prázdninách jsme uspořádali 16 táborů pro děti a mládež a jeden rekreační pobyt pro rodiny s dětmi. Většina táborů se uskutečnila na naší táborové základně v Bezdědicích nebo na loděnici v Bakově nad Jizerou, kde byli 4 příměstské tábory. Zkusili jsme nabídnout větší počet příměstských táborů včetně tábora v Benátkách nad Jizerou a nabídka se setkala s velkým ohlasem. Nezaznamenali jsme žádný zdravotní problém nebo úraz. Na všech táborech byl připraven kvalitní výchovně vzdělávací program.

[Přehled prázdninové činnosti: kapitola 10 této zprávy, tabulka - IV. Prázdninová činnost](#)

- **Další činnosti zájmového vzdělávání**

Městský parlament dětí a mládeže Mladá Boleslav

Již druhý školní rok se snažíme o zvýraznění činnosti Městského parlamentu dětí a mládeže. Po příchodu nového náměstka primátora proběhlo opět několik jednání o možnosti podpory.

Situace v tomto školním roce byla velmi svízelná až vyhrocená. Dokonce to vypadalo, že bude jeho činnost ukončena nebo přerušena. Náměstek primátora pan Bc. Dan Marek, který nebyl spokojen se stávající situací - 6 členů parlamentu, chtěl tento stav rychle a celkem radikálně řešit. Na schůzce ředitelů škol byl proveden průzkum, jak školní parlamenty na ZŠ fungují a zda jsou řediteli podporovány, aby se mohl na jeho základě udělat závěr. Ten pro nás v DDM nebyl ničím novým a nečekaným. Potvrdilo se to, co již dávno víme. Pokud se na školách parlamentům nevěnuje a nepřímě ho neřídí nějaký pedagog, je jeho činnost neznámá a vlastně se o činnosti jako takové ani nedá mluvit. Tam, kde se o parlamenty stará dospělý pedagog nebo studijní poradce, je jeho fungování aktivní a má nějaký smysl a význam. Představa ředitelů, že si děti na základní škole budou vést parlament sami, je vlastně naivní, protože v tomto věku nejsou děti dost vyspělé na to, aby uměly organizovat, komunikovat na veřejnosti, nebo oponovat učitelům svými názory. Je potřeba dospělého vedení a názorného příkladu, jak takový parlament vést. Tak zůstaly i nadále aktivní školy, které již v minulosti byly (2. ZŠ, 5. ZŠ a 6. ZŠ) a ostatní se pokusí oslovit své učitele, aby se této činnosti aktivně ujali. Otázka, která visí ve vzduchu nezodpovězena je, zda najdou ve svém vytiženém pedagogickém sboru někoho, kdo se ve svém volném čase bude žákům v tomto směru věnovat.

S vedením města jsme se shodli, že do příštího roku zaměříme své působení na střední školy, jejichž studenti jsou pro činnost parlamentu zralejší a přínosnější. Ke konci tohoto školního roku, se nám podařilo navázat kontakt a spolupráci se členy studentské rady na osmiletém gymnáziu. Doufáme tedy, že se vytvoří nové jádro mladých lidí, kteří činnost MPDMMB vezmou do vlastních rukou, zvolí si schopného a aktivního předsedu a již se nebudeme muset potýkat s takovými překážkami jako v tomto i předchozím roce.

[Přehled dalších činností zájmového vzdělávání: kapitola 10 této zprávy, tabulka - V. Další činnosti zájmového vzdělávání](#)

- **Osvětová a informační činnost**

Největší podíl na organizaci těchto činností má ICM. Velmi zdařilé se staly exkurze v Informačním centru pro mládež pro školy i tradiční akce Mezi světy. Oblíbenou se stala Černá kavárna, která odhaluje žákům základních i středních škol svět nevidomých. Spolupráce s Tyflocentrem se v tomto případě jeví jako dobrá volba.

Zahrada hostila čtyři výstavy, a to putovní výstavu Ekofór, výstavu ušlechtilých koček, výstavu fotografií o zooterapii a výstavu kaktusů. Výstava koček bývá každoročně hojně navštěvovaná a bylo tomu tak i letos. Nově byl zrealizován ve spolupráci s Nezávislým chovatelským klubem Týden pro zooterapii, v rámci něhož se mohly děti z kroužků prakticky seznámit se základními informacemi o canisterapii a felinoterapii. Výstava kaktusů ve spolupráci se Svazem kaktusářů po loňské dobré zkušenosti probíhala v duchu esteticko-informačním. Oživení výstavy napomohly i nástěnné informační panely s mnoha zajímavostmi ze světa kaktusů a sukulentů. Výstavu letos navštívilo hned několik školních tříd i další veřejnost. I letos nechyběly vánoční a velikonoční výstavy.

Přehled osvětové a informační činnosti: kapitola 10 této zprávy, tabulka - VI. Osvětová a informační činnost

•

Přehled o práci s talenty: kapitola 10 této zprávy, tabulka - VII. Práce s talenty

- **Odborná, metodická činnost**

a odborná činnost

- **Spontánní činnost**

Přehled spontánní činnosti: kapitola 10 této zprávy, tabulka - IX. Spontánní

5. Údaje o pracovnících školy

I. Základní údaje o pracovnících SVC (k 30. 6. 2012)

Počet pracovníků				Počet žáků na přepočtený počet pedagogických pracovníků
celkem fyzický/přepočtený	pedagogických fyzický/přepočtený	nepedagogických fyzický/přepočtený	pedagogických - s odbornou kvalifikací ¹	
38/34,875	17/16,5	22/18,375	13	

¹ ve smyslu zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

II. Další údaje o pedagogických pracovnících (k 30. 6. 2012)

Pedagog. pracovník	Pracovní zařazení, funkce	Úvazek	Kvalifikace - dosažený stupeň vzdělání, obor	Titul	Délka ped. praxe
Suková Pelantová	ředitelka	1,0	Vysokoškolské, školský management	Bc.	29 r
Havlová	Pedagog vol. času	1,0	Středoškolské, vychovatelství		20,5 r

Vidlařová	Pedagog vol. času	0,75	Vysokoškolské - PF UK	Mgr.	44 r
Holíková	Pedagog vol. času	1,0	Středoškolské - vychovatelství		20 r
Bílková	Pedagog vol. času	1,0	Středoškolské, pedagogika pro vychovatelství		11 r
Cindr	Pedagog vol. času	1,0	Vysokoškolské, přírodovědecká fakulta UK	Bc.	10,5 r
Rychtrová	Pedagog vol. času	1,0	Středoškolské, pedagogické lyceum		665 r
Pilbauerová	Pedagog vol. času	1,0	Středoškolské – Pedagogické studium ke splnění kvalifikačních předpokladů		5 r
Sakařová	Pedagog vol. času	1,0	Vyšší pedagog. škola, pedagogika specifických činností ve volném čase	DiS.	11 r
Trnková	Pedagog vol. času	1,0	Vyšší odborná škola pedagogická a sociální	DiS.	4 r
Mincbergerová	Pedagog vol. času	1,0	Středoškolské - Studium pedagogiky pro pedagogy volného času		4 r
Kotlabová	Pedagog vol. času	1,0	PF UK – učitelství pro 1.stupeň ZŠ	Mgr.	19 r
Janků	Pedagog vol. času	1,0	Vyšší pedagogická škola	DiS.	1 r
Exnerová	Pedagog vol. času	1,0	Vysokoškolské, pedagogika volného času	Bc.	3 r
Kuráková	Pedagog vol. času	1,0	Vysokoškolské, učitelství pro stř. školy	Mgr.	3 r
Fojta	Pedagog vol. času	1,0	Vysokoškolské, VŠTV a sportu	Bc., DiS	17,5 r
Mrákotová	Pedagog vol. času	1,0	Vysokoškolské Pedagogika volného času	Bc.	1
Pedagog. pracovník	Pracovní zařazení, funkce	Délka pedagog. praxe	Pedagog. pracovník	Pracovní zařazení, funkce	Délka pedagog. praxe
Stanislavová Jiřina	EX	28 r	Bukvičková Z.	EX	4 r
Čáslavová Michaela	EX	1 r	Stránská Marie	EX	3 r
Dovinová Kat. - Suková	EX	3 r	Jiskrová Petra	EX	2 r
Janečková Petra	EX	3 r	Slaba Petr	EX	2 r
Velová Petra	EX	2 r	Suk Luboš ml.	EX	3 r
Otipková Tereza	EX	5 r	Suk Luboš st.	EX	12 r
Otradovcová Lucie	EX	1 r	Fenclová Markéta	EX	3 r
Havelková Zuzana	EX	3 r	Novotná Věra	EX	2 r
Linhart Jan	EX	14 r	Jančová Adéla	EX	1 r
Štechr Pavel	EX	1 r	Krabs Rudolf	EX	4 r
Barvová Michaela	EX	1 r	Halámková Dana	EX	7 r

Dolečková Jana	EX	5 r	Bendl Karel	EX	2 r
Winterlingová Kateřina	EX	3 r	Trhoňová Zdeňka	EX	1 r
Vidlař Jaroslav	EX	9 r	Křivák Milan	EX	3 r
Hozáková Vanda	EX	14 r	Neuwirthová Hana	EX	3 r
Pacholátko R.	EX	16 r	Nedopilová Eva	EX	3 r
Hlaváč Oto	EX	6 r	Černá Jana	EX	12 r
Vokál Jakub	EX	1 r	Fidrová Marie	EX	4 r
Kryšpín Libor	EX	14 r	Hambálek Jiří	EX	3 r
Šulcová Nikola	EX	1 r	Adámková Jana	EX	1 r
Hrabětová Martina	EX	1 r	Němeček Milan	EX	1 r

III. Věková struktura pedagogických pracovníků (k 30. 6. 2012)

Počet pedagog. pracovníků	do 30 let	31 - 40 let	41 - 50 let	51 - 60 let	nad 60 let	Z toho důchodci	Průměrný věk
Celkem	6	3	5	2	1	1	36,40
z toho žen	6	3	4	1	1	1	35,80

- Personální změny ve školním roce:**

V tomto školním roce nastoupila do DDM pouze jedna nová pedagogická pracovnice a to až v dubnu 2011. Pracovnice má VOŠ pedagogický obor, specializace environmentální výchova.

Jedna pedagogická pracovnice ukončila pracovní poměr dohodou.

10. Informace, tabulky o činnosti

I. Pravidelná zájmová činnost (k 31. 8. 2012)

Název zájmového útvaru	Počet dětí, žáků, studentů - účastníků zájmového útvaru	Vedení zájmového útvaru (kroužku) - Interní pracovník	Vedení zájmového útvaru (kroužku) - Externí pracovník
Keramika předškoláci	10		EP
Keramika pro mládež	11		EP
Keramika pro nejm.	8	IP	
Keramika začátečníci	13	IP	
Keramika pokročilí	9	IP	

Tvořílek I.	13	IP	
Tvořílek II.	9	IP	
Dovedné ruce	12	IP	
Aktivity	12	IP	
Šachy	12		EP
Kytara I.	5	IP	
Kytara II.	8	IP	
Kytara III.	5	IP	
Stolní tenis I.	9	IP	
Stolní tenis II.	10	IP	
Stolní tenis III.	8	IP	
Moderní tanec I.	14	IP	EP,EP
Moderní tanec II.	18	IP	EP
Moderní tanec III.	16		EP,EP
Pohybovka	16		EP
Moderní tanec-příprav	9		EP
Aerobic	7		EP
Roztleskávačky	19		EP,EP
Dětská televize	8	IP	
Plastikovní modeláři I.	13		EP, EP, EP
Plastikovní modeláři II.	11		EP, EP, EP
Rybáři I. začátečníci	12		EP, EP, EP,EP
Rybáři II. začátečníci	14		EP, EP, EP,EP
Rybáři pokročilí	11		EP,EP,EP,EP
Jitřenka	20	IP,IP	EP
Kašpárek	12	IP, IP	EP
Delfín	23	IP,IP	EP,EP,EP
Cvrčkové I.	13	IP	
Cvrčkové II.	14	IP	
Lesní svišti mladší	17	IP	
Lesní svišti starší	10	IP	
Chovatelský I.	12	IP	EP
Chovatelský II.	11		EP
Teraristický	10	IP	
Veverčata	8	IP	
Brontíci	12	IP	
Stolní tenis	10		EP
Holčičák	9		EP
Tvořílek	7	IP	
Dramaťák	7	IP	

Keramika	13	IP	
Flétna	3		EP
Fitness dance	17		EP
Bojové umění	10		EP
Předškoláček	10	IP	
Keramika zač.	12		EP
Keramika pokr.	8	IP	
Šikulky I.	11		EP
Šikulky II.	12		EP
Šikulky III.	11	IP	
Taneční ml.dívky	10		EP
Taneční st.dívky	9		EP
Skupina 112	12		EP,EP
Pastelka	12		EP
Angličtina	8		EP
Výtvarná dílna	9	IP	
Kukačky	19	IP	EP
Zpívánky	13		EP
Stolní tenis zač.	6		EP
Stolní tenis pokroč.	8		EP
Výtvarníček	7		EP
Přípravka na MŠ	12	IP	
Hrátky s řečí	7		EP
Klub Korálek	16	IP	
Logopedie	12		EP
Zumba club	23		EP
Klub Šneček I.	35	IP,IP	